

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

23 maart 2004

HANDVEST VAN VLAANDEREN

Een basistekst voor een eigentijds Vlaanderen

ingediend door de heren Norbert De Batselier en Herman Lauwers

INHOUD

	Blz.
Algemene toelichting	3
Commentaar bij de punten	8
Inleidende bepalingen	8
Hoofdstuk I : Het taalgebruik	16
Hoofdstuk II : Het onderwijs.	17
Hoofdstuk III : De culturele aangelegenheden.	23
Hoofdstuk IV : De persoonsgebonden aangelegenheden	27
Hoofdstuk V : De gewestaangelegenheden	35
Hoofdstuk VI : De financiën	47
Hoofdstuk VII : De buitenlandse aangelegenheden	48
Hoofdstuk VIII : Algemene bepalingen.	52
Handvest van Vlaanderen	58

Voorstel van resolutie van het Vlaams Parlement houdende het Handvest van Vlaanderen**Algemene toelichting**

*In tegenstelling tot
andere federale
landen kan
Vlaanderen geen
grondwet
aannemen...*

Naar aanleiding van de Vlaamse feestdag van 11 juli 2002 riep Norbert De Batselier democratisch Vlaanderen op een basistekst te schrijven die op een duidelijke manier de voornaamste democratische principes van de Vlaamse samenleving weergeeft. Een dergelijke beginseltekst wordt in een democratische rechtsstaat een grondwet genoemd.

In tegenstelling tot de meeste federale landen kan Vlaanderen als deelstaat van het federale België geen eigen grondwet aannemen. Volgens de eerste drie artikelen van de federale Grondwet is het Vlaams Parlement immers niet bevoegd een juridisch bindende akte aan te nemen die kan worden beschouwd als een grondwet. In dat opzicht wijkt de huidige fase in onze federale ontwikkeling nog steeds aanzienlijk af van wat in de regel wordt aangetroffen in de meeste democratische federale staten.

In tal van federale landen zoals Duitsland, Zwitserland, Canada en de Verenigde Staten is de grondwetgevende autonomie van de deelstaten uitdrukkelijk erkend, hoewel die deelstaten niet noodzakelijk over ruimere bevoegdheden beschikken dan Vlaanderen. Vlaanderen is daarentegen niet bevoegd de eigen instellingen, met respect voor de beginselen van de democratische rechtsstaat, op alle wezenlijke punten zelfstandig vorm te geven. Slechts een aantal aspecten ervan mogen, krachtens de federale Grondwet en binnen de grenzen van de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (BWHI), in decreten worden aangenomen met een tweederde meerderheid.¹

*...de verklaring tot
herziening van de
federale Grondwet
kan dit mogelijk
maken.*

Deze embryonale grondwetgevende of zogenaamde constitutieve autonomie moet worden uitgebreid. Na bijna tien jaar federaal België is het wenselijk om de deelgebieden, in casu Vlaanderen, juridisch de mogelijkheid te geven een grondwet uit te schrijven. De huidige verklaring tot herziening van de Grondwet biedt eventueel de mogelijkheid om de deelgebieden een grondwetgevende bevoegdheid te verlenen.

Het valt te betreuren dat deze tekst, die de bevolking duidelijk wil maken waar de Vlaamse overheid voor staat, als een voorstel van resolutie door het leven moet gaan. Vanuit juridisch oogpunt lijkt dit nochtans een noodzaak. De grondrechten van de burgers kunnen immers niet decretaal worden gegarandeerd. Hetzelfde geldt voor de bindende krachtlijnen voor het beleid.

¹ Artikelen 118, §2, en 123, §2, van de federale Grondwet.

Handvest van Vlaanderen

Het zou dan ook misleidend zijn in de actuele stand van het staatsrecht een lijst van beginselen in verband met burgerrechten en beleidsrichtlijnen de vorm te geven van een bijzonder decreet. Immers, hoe ruim de feitelijke meerderheid ook zou zijn die in het parlement dit decreet zou aannemen, juridisch kan niet worden verhinderd dat er later met een geringere meerderheid van wordt afgeweken. Daarom moet een dergelijke plechtige verklaring worden aangenomen in de vorm van een resolutie. Bovendien zouden zich in dit decreet delicate bevoegdheidsrechtelijke problemen stellen, omdat naar oordeel van het Arbitragehof, de gemeenschappen en de gewesten niet bevoegd zijn in een decreet regels te herhalen, waarvan zij niet de bevoegdheid hebben af te wijken.²

*Voorlopig kiezen we
voor een Vlaams
handvest...*

In afwachting van een formele Vlaamse Grondwet hebben wij er voorlopig voor gekozen om de term handvest te gebruiken, naar het voorbeeld van het *Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie* van 7 december 2000. Veel bepalingen van dit voorstel van Handvest van Vlaanderen zijn de bevestiging van beginselen ontleend aan hogere regels, zoals ze werden geïnterpreteerd door de rechtspraak van de hoogste interne en Europese rechtscolleges. Ze worden toegepast op de eigen bevoegdheden van Vlaanderen als gemeenschap en als gewest.

Vlaanderen onderschrijft en bevestigt dat iedereen de fundamentele rechten en vrijheden geniet, vastgelegd in de federale Grondwet en in de internationale verdragen inzake mensenrechten. In deze indrukwekkende verzameling van bepalingen over grondrechten moet er een onderscheid gemaakt worden tussen regels die rechtstreekse gevolgen hebben in de interne rechtsorde enerzijds en bepalingen waaraan de burgers geen rechtstreeks afdwingbare rechten of aanspraken kunnen ontlelen, maar die een inspanningsverbintenis opleggen aan de beleidsverantwoordelijken. Die grondwettelijke en verdragsrechtelijke bepalingen zijn voor de Vlaamse overheid evenwel niet minder bindend. Het is nuttig specifieke toepassingen hiervan voor belangrijke beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid te formuleren.

² Arbitragehof, 20 december 1985. Anderzijds is het onjuist te stellen dat de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest niet bevoegd zijn inzake de concretisering en eventuele beperking van grondrechten. Vele aangelegenheden waartoe zij bevoegd zijn, vertonen immers raakpunten met deze grondrechten. Het Arbitragehof heeft aldus geoordeeld: “*Het feit dat de Gemeenschap de uitoefening van bepaalde grondrechten zou regelen, tast haar bevoegdheid niet aan. Het feit dat de Grondwet en de internationale verdragen fundamentele rechten en vrijheden erkennen, betekent geenszins dat de regeling ervan enkel de federale overheid zou toekomen. Het staat aan elke overheid de inachtneming ervan te waarborgen door ze te concretiseren wanneer zij haar bevoegdheid uitoefent*” (Arbitragehof, nr. 124/2000, 29 november 2000).

Handvest van Vlaanderen

Bij de formulering van deze beginselen werd rekening gehouden met de rechten en de vrijheden, opgenomen in de Grondwet van België, in het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden (EVRM) en de door België geratificeerde aanvullende protocollen, in het Europees Sociaal Handvest (ESH) en het aanvullend protocol bij dit verdrag, in het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten (Bupo), in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten (IVESCR), in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (Kinderrechtenverdrag) en in het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (EU-Handvest) en werd gerefereerd aan de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen (H.v.J.), het Arbitragehof en de Raad van State.

De huidige institutionele regels die bevoegdheden toewijzen aan de gemeenschappen en aan de gewesten zijn niet geformuleerd als doelstellingen, maar als aangelegenheden waarover zij de regelgevende en/of de bestuurlijke bevoegdheid hebben gekregen.³ Ze zijn met andere woorden beleidsneutraal geformuleerd. Zo betekent de bevoegdheid inzake natuurbescherming en natuurbehoud niet dat er een actief beleid van zorg voor het natuurbehoud of -herstel moet worden gevoerd. Het staat de gewesten vrij de natuur te verwaarlozen en andere prioriteiten te stellen, onverminderd de verplichting tot nakoming van internationale en Europese verbintenissen. Om die reden is het noodzakelijk om in dit handvest naast de concretisering van sommige grondrechten vooral ook beginselen op te nemen over de wijze waarop en de intensiteit waarmee de Vlaamse overheid die aangelegenheid ter harte neemt.

*... waar de
beleidsdoelstellingen
van het Vlaams
Parlement in worden
opgenomen.*

Ook binnen de beperkte juridische betekenis van een resolutie hebben deze beginselen hun belang ten aanzien van iedereen die onder de rechtsmacht van de Vlaamse overheid ressorteert. Zij maken de doelstellingen duidelijk waartoe een zo ruim mogelijke meerderheid van het Vlaams Parlement zich engageert. De inhoud van die beleidsbeginselen is gestaafd met uitvoerende, juridische, economische en politieke argumenten. De structuur die werd aangehouden volgt hoofdzakelijk de belangrijke onderdelen van de Vlaamse bevoegdheden, zoals die volgen uit de Grondwet en uit de Bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (BWHI).

Het zal de aandachtige lezer ondertussen overduidelijk zijn dat deze tekst geen echte grondwet is in de formeel-juridische betekenis van het woord. Toch is dit geen vrijblijvende tekst. De ondertekenende partijen of diegenen die de uiteindelijke resolutie

³ Arbitragehof, nr. 1/89, 31 januari 1989

Handvest van Vlaanderen

aannemen, verbinden er zich immers toe niet van deze bepalingen af te wijken. In die zin is het dé beleidsverklaring van en voor Vlaanderen en kan de tekst de facto zelfs een grotere politieke waarde krijgen dan de federale Grondwet. Veel van de artikelen van de federale Grondwet formuleren immers rechten die in de praktijk niet kunnen worden afgedwongen. Het federale grondrecht op arbeid is hiervan een duidelijk voorbeeld.

Een kritische lezer zal zeggen dat dit ook hier het geval is. Die opmerking is slechts ten dele juist. De rechten en plichten die in deze tekst zijn opgenomen, zouden beschouwd moeten worden als de democratische beleidsintenties van het Vlaams Parlement en niet als de beleidsintenties van enkele partijen. Elke regering die zichzelf respecteert, zal met deze tekst dus rekening moeten houden.

*Een persoonlijk
initiatief...*

Het document dat voor u ligt, is het uiteindelijke resultaat van een persoonlijke denkoefening van de voorzitter van het Vlaams Parlement over waar het democratische Vlaanderen van morgen voor moet staan. Hij heeft zich hierbij onder meer kunnen baseren op teksten van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België.⁴ Aan die teksten werden dusdanig veel aanpassingen aangebracht en eigen accenten in gelegd, dat het een basistekst werd die enkel beschouwd kan worden als zijn individuele maatschappelijke visie.

*... een
discussietekst...*

De eerste tekst was dan ook een discussietekst.⁵ Een Vlaams handvest mag evenwel niet verworden tot een ronkende verklaring van de politiek. Dat zou de principes van het handvest zelf ondergraven. Eén van de beleidsintenties heeft immers betrekking op de betrokkenheid van de burgers bij het beleid van de Vlaamse overheid. Er werd dan ook voor gekozen om de eerste basistekst van Norbert De Batselier open te stellen voor een ruime discussie met alle Vlamingen. Een informatiecampagne werd opgezet.

*... die een mening
vraagt aan alle
Vlamingen...*

Dit was slechts de eerste stap in een ruimer interactief proces. De discussietekst werd ook voor reactie bezorgd aan de zogenaamde georganiseerde samenleving. Hiermee worden niet enkel de “klassieke” organisaties van het maatschappelijke middenveld bedoeld, maar evenzeer de federatie van de culturele centra, alle Vlaamse culturele centra, de centra voor amateurkunsten, het steunpunt sociaal-cultureel werk, diverse federaties, platformen, verenigingen, enzovoort voor jeugdwerk, jeugddiensten en jongerencentra alsook alle mogelijke lokale buurtcentra die in diverse domeinen werkzaam zijn (buurtwerk, armoedebestrijding, welzijn, ...).

⁴ Deze juridische teksten werden inzonderheid voorbereid door professor Rimanque en de professoren Judo, Leus, Velaers en Van Orshoven.

⁵ Zijn eerste tekst is ingediend in het Vlaams Parlement (*Parl. St.* VI. Parl. 2002-2003, nr. 46/1).

Handvest van Vlaanderen

*... en hen mee aan
hun eigen basistekst
laat schrijven.*

Op die manier werd geprobeerd om de samenleving zelf een kans te geven een handvest uit te schrijven.

Er zijn zowat 196 reacties binnengekomen, waarvan diverse reacties concrete tekstwijzigingen bevatten. De tekst werd aangepast aan de talrijke verbeteringen en verduidelijkingen van zowel het middenveld als de individuele burger.

In een volgende fase werd deze aangepaste tekst aan de fracties van het Vlaams Parlement bezorgd. Daarom bezorgde de VLD-fractie haar versie van een Vlaams Gronddecreet in de vorm van een voorstel van bijzonder decreet. Die tekst werd nauwlettend bekeken en is maximaal geïntegreerd in de basistekst.

De Spirit-fractie vulde de basistekst aan met onder meer bepalingen over cultuur, jeugd en buitenlandse aangelegenheden.

De discussies in het Vlaams Parlement zullen uiteindelijk leiden tot een Handvest voor een eigentijds Vlaanderen.

Norbert De Batselier & Herman Lauwers
Mei 2004

*Handvest van Vlaanderen***Commentaar bij de punten****Handvest van Vlaanderen***Toelichting*

In afwachting van een aanpassing van de federale Grondwet waardoor de deelgebieden een eigen grondwet zouden kunnen aannemen, hanteren we de term handvest. Hiermee wordt ook elke terminologische verwarring vermeden met werkelijk wetgevende akten, die door een resolutie niet kunnen worden aangenomen. Om dezelfde redenen werd de term 'artikel' geweerd bij de nummering van deze beginselen.

Inleidende bepalingen

*Geen
standenverschil*

1. Er is in de Vlaamse Gemeenschap geen onderscheid van standen.

Toelichting

Deze bepaling herhaalt het gelijkheidsbeginsel, vermeld in artikel 10 van de federale Grondwet.

*Geen discriminatie,
gelijke kansen, en
een open democratie
waaraan een
verantwoordelijke en
plichtsbewuste
bevolking meewerkt*

2. De waardigheid van ieder mens is onaantastbaar. De menselijke waardigheid vormt de grondslag van elk overheidshandelen.

De Vlaamse overheid garandeert in haar beleid het genot van elk recht zonder directe of indirecte discriminatie zoals geslacht, ras, burgerlijke staat, leeftijd, handicap of fysieke eigenschap, huidskleur, seksuele voorkeur, taal, levensbeschouwing of godsdienst, gezondheidstoestand, politieke of andere overtuiging, gezinsvorm, nationale of maatschappelijke afkomst, vermogen, geboorte of een ander kenmerk.

De Vlaamse overheid voert een actief beleid dat gelijke kansen voor iedereen, inzonderheid voor mannen, vrouwen en kinderen waarborgt en uitgaat van de gelijkheid van alle inwoners van Vlaanderen. Het beginsel van gelijke kansen doorkruist alle bevoegdheden van de Vlaamse overheid.

In Vlaanderen staat de vrijheid centraal, zowel de politieke als de economische vrijheid. Alle burgers bezitten een aantal vrijheden die niemand hen kan ontnemen. Die individuele vrijheden en rechten houden geen ontkenning in van de gemeenschap waarin de burger leeft. Alle spontane samenlevingsvormen waarvan burgers de spil vormen, zoals de familie, de vereniging, de buurt, het volk en de samenleving moeten gerespecteerd worden. Alle burgers hebben de plicht elkaars rechten en vrijheden te respecteren. Met de eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden van alle

Handvest van Vlaanderen

burgers, ook van de ideologische en filosofische minderheden, bevordert de Vlaamse overheid op een geïntegreerde wijze in alle beleidsdomeinen de ontwikkeling van de identiteit en de verscheidenheid van Vlaanderen als een open democratische samenleving waarvan rechtvaardigheid, verdraagzaamheid, solidariteit, vrijheid alsook de garantie op neutraliteit, objectiviteit, respect, erkenning voor het individuele beslissingsrecht, rechtszekerheid en maatschappelijke tolerantie de grondslagen vormen. Het recht op of de eerbiediging van het privé-leven en gezinsleven wordt gegarandeerd. De economische, sociale en culturele rechten worden gegarandeerd.

De overheid huldigt het principe dat de individuele vrijheid slechts beperkt wordt voorzover zij een bedreiging vormt voor de vrijheid van anderen of voor het algemeen belang.

Het optreden van de Vlaamse overheid is erop gericht om de bevolking actief mee te laten werken aan die samenleving. De Vlaamse overheid vraagt hierbij van haar bevolking een verantwoordelijke en plichtsbewuste houding waarin respect voor de medemens en de regelgeving centraal staat. Om daartoe bij te dragen neemt de Vlaamse overheid het participatierecht van de burger als (sociaal) grondrecht op.

Het bestuur van de Vlaamse overheid is gericht op de creatie van een duurzame samenleving waarin de mensen elkaar kunnen waarderen en waar samenhorigheidsgevoel en solidariteit essentiële bestanddelen zijn.

De dienstverlening van de Vlaamse overheid streeft kwaliteit en klantvriendelijkheid na.

De regelgeving van de Vlaamse overheid is gericht op eenvoud, kwaliteit, duidelijkheid en zekerheid.

Toelichting

Het tweede lid van deze inleidende bepaling is de bevestiging van de basiswaarde van alle fundamentele rechten en vrijheden. Zo luidt de eerste zin van artikel 1 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens: “Alle menselijke wezens worden vrij en gelijk in waardigheid geboren.”.

Het tweede lid garandeert een beleid van de Vlaamse overheid zonder discriminaties. De lijst van de verboden criteria voor onrechtmatige ongelijke behandeling is een open lijst. De vermelding ‘of een ander kenmerk’ heeft tot gevolg dat ook andere criteria voor ongelijke behandeling strijdig kunnen zijn met de beginselen van de rechtsstaat. De voorgestelde lijst zelf is deels

Handvest van Vlaanderen

ontleend aan het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens.⁶ Het honoreren van het principe van gelijke kansen moet gebeuren op basis van een geïntegreerde aanpak van gelijkheid die bestaat in de (re)organisatie, verbetering, ontwikkeling en evaluatie van beleidsprocessen ; alleen op die manier kan het perspectief van gelijkheid op alle terreinen en op alle niveaus ingebouwd worden. Dat moet gebeuren via de actoren die bij de besluitvorming betrokken zijn.

Het derde lid legt aan de Vlaamse overheid uitdrukkelijk de verplichting op om de gelijke kansen voor iedereen te bevorderen. De doelstelling inzake gelijke kansen bevat een specificatie voor mannen, vrouwen en kinderen. Op die manier creëert men ruimte voor wat, met een ongelukkige term, “positieve discriminatie” tussen mannen en vrouwen genoemd wordt, maar wat eigenlijk slechts een correcte toepassing van het gelijkheidsbeginsel is. De bevordering van gelijke kansen is evenwel ruimer dan de gelijkwaardige behandeling garanderen van mannen en vrouwen. Het impliceert dat iedereen gelijkwaardig is en dezelfde mogelijkheden moet kunnen krijgen ongeacht of men nu man of vrouw is, rijk of arm, oud of jong, gezond of ziek, valide of gehandicapt, gelovig of niet-gelovig, allochtoon of autochtoon, intelligent of minder intelligent.

De kern van het vierde lid is mede geïnspireerd op een formulering die het Vlaams Parlement al gebruikte bij de omschrijving van de opdrachten van de openbare omroep. De verwijzing naar de fundamentele vrijheden moet de indruk voorkomen dat de Vlaamse overheid de ambitie zou hebben door haar regelgevende bevoegdheid of haar beleid van ondersteuning van vrije initiatieven, een bepaald samenlevingsmodel zou pogen op te dringen. Om de symboolwaarde en de didactische functie van deze tekst te benadrukken, werd in dit lid de keuze voor een rechtvaardige samenleving, gebaseerd op openheid, solidariteit, vrijheid, gelijkheid en verdraagzaamheid duidelijk opgenomen.

Onder participatierecht van de burger wordt de participatie verstaan aan het mee invullen van de inhoud en de uitvoering van het beleid. De terminologie sociaal grondrecht moet als handelingsmogelijkheid van de burger beschouwd en erkend worden. De vorm en de inhoud van sociale grondrechten zijn veranderlijk aanpasbaar en moeten permanent gevolgd en bijgestuurd worden volgens de maatschappelijke evolutie en relevantie. Men kan ze niet enkel beschouwen als individueel afdwingbare rechten, maar ook als een verplichting van de overheid tegenover de burger. In dat geval zijn ze een strategisch instrument om van de overheid een beleid af te dwingen als recht op een deugdelijk bestuurlijk beleid. Naast een positieve en

⁶ De lijst is met name ontleend aan artikel 1 van het twaalfde protocol bij het EVRM.

Handvest van Vlaanderen

opbouwende rechtelijke draagwijdte bezitten deze rechten een belangrijke kritische signaalfunctie, namelijk als toetssteen van zowel de algemene als de deelsgewijze werking van de parlementaire democratie tegenover het collectieve belang.

Met het beleidsbeginsel dat wordt verwoord in het zesde lid wil het Vlaams Parlement de betrokkenheid en de medeverantwoordelijkheid van de bevolking aanwakken. Het optreden van de Vlaamse overheid moet er dan ook op gericht zijn om de bevolking actief te laten meewerken aan de opbouw van de samenleving. Tegelijkertijd vraagt de Vlaamse overheid van haar bevolking een verantwoordelijke en plichtsbewuste houding waarin respect voor de medemens en de regelgeving centraal staat. Dat respect sluit aan bij het samenhorigheidsgevoel en de solidariteit die in het zesde lid als essentiële bestanddelen van de Vlaamse samenleving naar voren worden geschoven. Door elkaar te respecteren, te waarderen, door samen tot eenzelfde gemeenschap te willen behoren, door als het ware “samen ik” te willen zijn, kan Vlaanderen een regio worden waarin iedereen het goed heeft. Het spreekt voor zich dat het bestuur van de Vlaamse overheid op een dergelijke doelstelling gericht moet zijn.

*Een federale
staatsstructuur met
Brussel als
hoofdstad van
Vlaanderen,
het beginsel van
subsidiariteit,
het overleg met de
georganiseerde
samenleving*

3. De Vlaamse overheid onderschrijft het stelsel van de deelstaatstructuren zoals dat in de federale Grondwet wordt vastgelegd.

De inwoners van het Vlaamse Gewest en de Nederlandstaligen in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad zijn gelijk. Zij alleen zijn tot de burgerlijke bedieningen benoembaar, behoudens de uitzonderingen die decretaal worden bepaald.

De Vlaamse overheid erkent de bijzondere belangen en behoeften van de Nederlandstalige bevolking van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. Die bevolking maakt integraal deel uit van de Vlaamse Gemeenschap. De basisverantwoordelijkheid voor het Vlaamse beleid in Brussel ligt bij de Vlaamse Gemeenschap. De Vlaamse Gemeenschapscommissie vervult als gedecentraliseerde instelling een eerstelijnsfunctie bij de ontwikkeling van de Vlaamse voorzieningen in Brussel en een brugfunctie naar de gewestelijke instellingen. De stad Brussel is de hoofdstad van Vlaanderen en de zetel van het Vlaams Parlement en de Vlaamse regering.

*Een democratisch en
open federalisme*

Voor de Vlaamse overheid staat federalisme op basis van culturele verscheidenheid model voor een vreedzame emancipatie van culturen en volkeren in Europa en in de wereld. Voor de Vlaamse overheid is federalisme gekoppeld aan internationalisme en gaat het uit van het democratische basisbeginsel om burgers nabij te besturen.

Binnen haar bevoegdheden hanteert de Vlaamse overheid het beginsel van subsidiariteit. Overeenkomstig dat beginsel treedt de Vlaamse overheid alleen op indien de doelstellingen van het

Handvest van Vlaanderen

overwogen optreden niet voldoende door de gemeenten kunnen worden gerealiseerd. De Vlaamse overheid kan daartoe eveneens bevoegdheden of opdrachten toewijzen aan de provincies.

De Vlaamse overheid bevordert in alle domeinen van het beleid het overleg met de georganiseerde samenleving, zonder afstand te doen van haar eigen beleidsverantwoordelijkheid. Zij ontwikkelt hiervoor de nodige structuren en engageert zich om overheidsbeslissingen die afwijken van adviezen te motiveren. Overleg moet structureel ingebouwd worden, zowel in de voorbereiding, de bepaling, de uitvoering als de evaluatie.

De Vlaamse overheid zorgt voor een moderne en efficiënte parlementaire controle waarbij politieke verantwoordelijkheid vooropstaat. Zij waarborgt een transparante besluitvorming met transparante begrotingen, op basis waarvan de bestuurders rekening afleggen aan parlement en burgers.

Toelichting

De derde inleidende bepaling heeft betrekking op de institutionele positie van Vlaanderen.

In de eerste plaats wordt de gehechtheid uitgedrukt met een federale staatsordening. Elke andere staatkundige keuze van de Vlaamse overheid zou strijdig zijn met de federale Grondwet en wordt ook beleidsmatig verworpen. Het Belgische federaliseringsproces wordt daarbij niet als een vastliggende staatkundige theorie beschouwd. Dat is niet mogelijk. Een staatsvorm is immers het product van een lang historisch proces van politieke compromissen, internationale gebeurtenissen, oorlogen (zo speelde het Congres van Wenen van 1815 een voorname rol in het ontstaan van België), internationale tendensen (zoals Europese integratie) en toevalligheden. Een staatsstructuur ontstaat met andere woorden niet in het luchtledige. Ons federalisme is dynamisch en staat model voor een ontwikkeling waardoor de deelgebieden bevoegd worden voor meerdere aangelegenheden omdat het beleid daardoor beter kan inspelen op de behoeften en de bekommernissen die bij de mensen in de diverse regio's van ons land leven.

In het vierde lid worden de belangen en behoeften van de Nederlandstalige bevolking van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad uitdrukkelijk erkend. De grondslag van die bevoegdheid is het recht van de decreetgever om in zijn regelingen onderscheid te maken dat een wettig doel nastreeft, redelijk en objectief verantwoord is en waarvan het gevolg evenredig blijft in het licht van het nagestreefde doel. Meer in het bijzonder heeft het Vlaams Parlement de bevoegdheid bij decreet aan de Vlaamse Gemeenschapscommissie verordeningsbevoegdheden toe te kennen, zodat algemene bepalingen kunnen worden ingevuld, rekening houdend

Handvest van Vlaanderen

met specifieke situaties in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, en volgens de inzichten van de meerderheid van de vertegenwoordigers van de Nederlandstalige bevolking van Brussel.

In het vijfde lid wordt de keuze voor een federale staatsordening verder ingevuld: federalisme respecteert de culturele verscheidenheid en staat model voor een vreedzame emancipatie van culturen en volkeren in Europa en in de wereld. Op die manier wordt ook het internationale karakter van onze staatsordening benadrukt. Federalisme blijft voor de Vlaamse overheid immers gekoppeld aan internationalisme, zonder hierbij afbreuk te doen aan het democratische leidmotief om zo dicht mogelijk bij de bevolking te handelen. Dat betekent dat men de besluitvorming zo dicht mogelijk bij de mensen moet brengen zonder dat de doelmatigheid van het beleid daar in het gedrang komt. Als regio van een federale staat wil Vlaanderen dus zijn plaats innemen in een Europa dat niet langer een gemeenschap van regeringen, maar een gemeenschap van mensen, volkeren en regio's vormt en waarin wederzijds eerbied wordt opgebracht voor taal en cultuur, in een wereld van vrede en veiligheid.

Deze beleidskeuze sluit aan bij de bepaling met betrekking tot het beginsel van de subsidiariteit. Dat is een beleidsintentie. In de aangelegenheden, waarvoor Vlaanderen als gemeenschap of als gewest bevoegd is, is de decreetgever staatsrechtelijk niet verplicht het beginsel van subsidiariteit te volgen. De bevoegdheid van de lokale besturen voor de uitsluitend provinciale en gemeentelijke belangen (artikel 41 van de federale Grondwet) is een open bepaling. De regeling van een aangelegenheid bij wet of decreet heeft tot gevolg dat die aangelegenheid niet langer van exclusief lokaal belang is. Deze bepaling bevestigt een ruim respect voor het beginsel van de gemeentelijke en de provinciale autonomie, die nog wordt versterkt door spaarzaam gebruik te maken van de verschillende vormen van bestuurlijk toezicht.

Het beginsel van subsidiariteit zoals geformuleerd in het vierde lid mag niet als een eng bestuurskundig principe opgevat worden, maar wel als emancipatieprincipe: wat burgers zelf doen (in sociale verenigingen, in organisaties, ...) moet de overheid hen niet uit handen nemen.

In het voorlaatste lid van deze inleidende bepaling drukt de Vlaamse overheid de beleidsintentie uit om in alle beleidsdomeinen het overleg met de georganiseerde samenleving te bevorderen. Het georganiseerde middenveld kan een duidelijke meerwaarde en een verrijking inhouden voor de democratie. Zo is het essentieel voor de democratie dat organisaties uit het zogenaamde middenveld de individuele belangen van burgers kunnen vertalen in gemeenschappelijke belangen. Door die belangen van het grotere geheel te verdedigen en ze kenbaar te maken aan de overheid

Handvest van Vlaanderen

vervullen de organisaties uit het middenveld een belangrijke functie in ons democratische bestel. Bovendien is niet elke burger voldoende mondig en geïnformeerd om een actieve bijdrage te kunnen leveren aan de democratische samenleving. Het middenveld bewerkstelligt daardoor een aanvulling van de democratie in het algemeen en de vertegenwoordigende democratie in het bijzonder. De democratische burger heeft, voor zijn verschillende zorgen, organisaties nodig die zijn belangen verdedigen en wensen vertolken en die dat doen op basis van samenwerking en overleg. Vandaar het grote belang van het maatschappelijke middenveld, het geheel van organisaties die optreden als vertegenwoordigers en belangenbehartigers van vele individuele burgers. Dat kan en moet het klassieke middenveld zijn, maar ook nieuwere vormen van georganiseerd burgerschap kunnen een inbreng hebben : een buurtcomité, een actiegroep, een adviescomité, een oudervereniging. Al die organisaties spreken in het belang van velen. Daardoor hebben beleidsbeslissingen die in overleg of na advies met het maatschappelijke middenveld worden genomen, een groter democratisch draagvlak. De Vlaamse overheid wil dan ook expliciet aangeven dat zij in al haar beleidsdomeinen het overleg met deze georganiseerde samenleving organiseert. De overheid mag daarbij echter geen afstand doen van de eigen beleidsverantwoordelijkheid. Het maatschappelijke middenveld kan dus niet in de plaats treden van de politiek. Het is de taak van de politici om de uiteindelijke beslissingen te nemen. Maar wie actief is in het betrokken beleidssegment moet het politieke debat kunnen voeden, en daarvoor is structureel overleg met de georganiseerde samenleving noodzakelijk.

Het laatste lid van deze bepaling refereert aan de algemene spelregels van behoorlijk bestuur.

4. Alle beslissingen inzake de toepassing van de constitutionele autonomie worden aangenomen met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het Vlaams Parlement aanwezig is.

Het Vlaams Parlement kan het aantal gekozen leden wijzigen maar de verhouding van het aantal gekozen leden uit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot het aantal gekozen leden uit het Vlaamse Gewest moet steeds gelijk zijn aan 6 tot 118. Indien het verkregen aantal geen geheel getal is, wordt de overblijvende fractie afgerond tot de hogere of lagere eenheid naargelang zij de helft van de eenheid bereikt of niet.

Het Vlaams Parlement stelt de nadere regels vast voor de vervanging van een lid dat door de Koning tot federaal minister of staatssecretaris wordt benoemd en de benoeming aanneemt.

Handvest van Vlaanderen

Het Vlaams Parlement kan, met betrekking tot het mandaat van lid van het Vlaams Parlement, supplementaire onverenigbaarheden instellen.

Het Vlaams Parlement stelt de kieskringen vast en bepaalt de hoofdplaats van die kieskringen.

Het Vlaams Parlement bepaalt voor de voordracht van kandidaten hetzij een minimaal aantal kiezers, hetzij een minimaal aantal van zijn leden, dat de voordracht moet ondertekenen.

Het Vlaams Parlement kan het percentage van stemmen bepalen dat een lijstgroep moet verkrijgen om in aanmerking te komen voor de zetelverdeling.

Het Vlaams Parlement bepaalt de dag en de maand waarop het ieder jaar van rechtswege bijeenkomt.

Het Vlaams Parlement stelt de nadere regeling vast voor de opening van iedere zitting.

Het Vlaams Parlement kan beslissen om de rechtstreeks gekozen senatoren van de Nederlandse taalgroep, zonder stemrecht bij zijn werkzaamheden te betrekken.

Het Vlaams Parlement regelt het verzoekschriftenrecht.

Het Vlaams Parlement bepaalt de bevoegdheid van zijn Bureau en stelt de regels vast voor de aanwerving van zijn personeelsleden.

Het Vlaams Parlement stelt de regels vast voor de benoeming, het statuut en de bevoegdheid van de griffier.

Het Vlaams Parlement bepaalt de werking en de samenstelling van de Vlaamse regering.

Toelichting

Deze bepalingen zijn opgenomen in de federale Grondwet en de BWHI.

*Handvest van Vlaanderen***Hoofdstuk I****Taalgebruik***Vrije keuze*

5. Iedereen is vrij in de keuze van zijn taal.

Het Nederlands is de enige officiële taal van de Vlaamse overheid. Met inachtneming van de federale Grondwet regelt het decreet het gebruik van het Nederlands in bestuurszaken, onderwijs en sociale betrekkingen.

Toelichting

Deze bepaling bevestigt de taalvrijheid. Die vrijheid vormt een essentiële voorwaarde voor de vrijheid van meningsuiting, de godsdienstvrijheid, enzovoort. De vrijheid om een taal van eigen keuze te gebruiken in particuliere relaties is absoluut. Die vrijheid wordt ook bevestigd in artikel 30 van de federale Grondwet. De grondslag voor de bevoegdheid inzake het gebruik van het Nederlands in bestuurszaken, onderwijs en sociale betrekkingen ligt in artikel 129, §1, van de Grondwet.

Begrijpelijk taalgebruik

6. De Vlaamse overheid streeft in regelgeving en bestuur een begrijpelijk taalgebruik na.

Toelichting

De taal en het taalgebruik is in essentie de meest geschikte vorm van communicatie. Bovenstaande beleidsintentie geeft aan dat de Vlaamse overheid in haar regelgeving en bestuur een zo begrijpelijk mogelijk taalgebruik probeert te hanteren.

*Handvest van Vlaanderen***Hoofdstuk II****Het onderwijs***Levenslang leren*

7. Iedereen heeft recht op onderwijs, levenslang en levensbreed leren en op permanente vorming op de wijze door het decreet bepaald. Dat omvat niet uitsluitend de beroepsbijscholing maar evenzeer de persoonlijke ontwikkeling en emancipatie.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 4, 16°, van de BWHI. Dit beginsel van bijscholing vindt zijn oorsprong in diverse internationale verdragen en geeft aan dat de Vlaamse overheid dit recht decretaal moet concretiseren.

*Gelijke kansen,
de belangen van het
kind*

8. Het onderwijs is een bijzondere zorg van de Vlaamse overheid. Het onderwijsbeleid moet bijdragen tot de creatie van gelijke kansen voor iedereen. Het beleid gaat uit van de belangen van het kind en is erop gericht onderwijs te waarborgen dat bijdraagt tot een optimale vorming en ontplooiing en dat iedereen de mogelijkheid geeft zich te ontwikkelen en verantwoordelijkheden op te nemen in de samenleving.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 127 van de federale Grondwet. Dit is een beleidsbeginsel. Het weerspiegelt het belang dat de Vlaamse overheid aan het onderwijs hecht. Het sluit aan bij de formulering die gehanteerd wordt in de Nederlandse Grondwet.⁷ De opname van dit beginsel wordt bovendien gesteund door het belang, dat niet alleen de federale Grondwet (artikel 24, § 3), maar ook de internationale verdragen aan het recht op onderwijs hechten. De onderwijsbepaling betreffende de creatie van gelijke kansen voor iedereen verwacht van het onderwijsbeleid dat het bijdraagt tot het doorbreken van de ongelijkheid van maatschappelijke kansen die verbonden is aan sociale afkomst. De opleidingsgraad is immers de meest bepalende factor van sociale ongelijkheid op andere domeinen: inkomen, gezondheid, cultuurparticipatie, enzovoort. De volledige ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid is een uitdrukkelijke doelstelling die in het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten aan het onderwijs wordt gesteld.

⁷ Artikel 23, eerste lid van de Nederlandse Grondwet: *Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der regering.*

Handvest van Vlaanderen

9. Alle leerlingen of studenten, ouders, personeelsleden en onderwijsinstellingen zijn gelijk. De overheid houdt rekening met objectieve verschillen, waaronder de eigen karakteristieken van iedere inrichtende macht, die een aangepaste behandeling verantwoorden.

Toelichting

Dit artikel bevestigt het gelijkheidsbeginsel inzake het onderwijs van artikel 24, §4, van de federale Grondwet.

*Het onderwijs is vrij
en voor iedereen
toegankelijk*

10. Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden. Het onderwijs is voor iedereen onder gelijke voorwaarden toegankelijk.

Volledig kosteloos

De Vlaamse overheid waarborgt een kosteloze toegang tot en deelname aan het leerplichtonderwijs. De Vlaamse overheid streeft eveneens voor het niet-leerplichtige onderwijs een drastische beperking van de kosten na.

De Vlaamse overheid beoogt een verdere democratisering van het onderwijs door, onder meer, de invoering van een automatische studietoelage in het lager en secundair onderwijs voor de lagere inkomens.

Toelichting

Het eerste lid bevestigt het recht op onderwijs zonder discriminatie. Het spreekt voor zich dat dit recht van het kind ook in het dagelijkse onderwijsbeleid wordt vertaald. Zo volstaat het niet om enkel de startkansen van elk kind gelijk te maken. Het onderwijs moet bijsturen wanneer een kind – ondanks de gelijke startkansen – om een bepaalde reden (bijvoorbeeld door een gewijzigde familiale omgeving) in de problemen raakt.

Het tweede lid geeft aan dat de toegang tot en de deelname aan het leerplichtonderwijs van de Vlaamse overheid volledig gratis moet zijn. In die zin is het dan ook een versterkte weergave van artikel 24, § 3, van de federale Grondwet.

Het derde lid brengt een verplichting in herinnering die voortvloeit uit het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten.⁸

*Gemeenschaps-
onderwijs*

11. De Vlaamse overheid organiseert neutraal onderwijs. De neutraliteit houdt onder meer de eerbied voor de filosofische,

⁸ Zie artikel 13 van dit verdrag.

Handvest van Vlaanderen

ideologische of godsdienstige opvattingen van de ouders en de leerlingen in.

Binnen de grenzen van de Grondwet en van de decreten wordt de autonomie van het gemeenschapsonderwijs door eigen organen gewaarborgd. Indien een gemeenschap als inrichtende macht bevoegdheden wil opdragen aan één of meer autonome organen, kan dat slechts bij decreet, aangenomen met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen.

Toelichting

De grondslag van deze bevoegdheid is artikel 24, §§ 1 en 2, van de federale Grondwet. De garantie van de autonomie van het gemeenschapsonderwijs door eigen organen is een beleidsbeginsel. De gemeenschap is niet verplicht bevoegdheden als inrichtende macht van het onderwijs van de Vlaamse overheid over te dragen aan autonome organen. De bestaande autonomie kan in een decreet aangenomen met een tweederde meerderheid overigens worden teruggeschroefd. Dat beginsel is zo geformuleerd, dat het Vlaams Parlement verklaart dat niet te zullen doen.

12. De organisatie, erkenning of subsidiëring van het onderwijs door de gemeenschap wordt decretaal geregeld.

Toelichting

Deze bepaling neemt het legaliteitsbeginsel in het onderwijs over zoals het wordt vermeld in artikel 24, § 5, van de federale Grondwet.

13. De vrijheid om onderwijs te organiseren met een eigen levensbeschouwelijk en/of pedagogisch project dat het universele respect voor de rechten van de mens erkent, wordt gewaarborgd.

De Vlaamse overheid garandeert de keuzemogelijkheid voor openbaar onderwijs met een open karakter. Het openbaar onderwijsaanbod met een open karakter kan worden geleverd door de gemeente, de provincie, de Vlaamse Gemeenschapscommissie of de Vlaamse Gemeenschap.

Toelichting

Deze bepaling steunt op artikel 24, § 1, van de federale Grondwet. Uitspraken van het Arbitragehof, afgeleid uit het wezen van de grondwettelijke vrijheid van onderwijs, hebben die vrijheid nader omschreven.

Handvest van Vlaanderen

Onder het in het tweede lid aangehaalde 'onderwijs met open karakter' wordt begrepen: het open staan voor alle leerlingen, ongeacht de ideologische, filosofische of godsdienstige opvattingen van de ouders en leerlingen, zoals omschreven in het onderwijsdecreet XIV. Het openbare onderwijsaanbod met een open karakter moet voldoen aan de doelstellingen van de openbare dienst(verlening). Vermits het verstrekken van openbaar onderwijs een taak van algemeen belang is, moeten de principes van de openbare dienstverlening worden gerespecteerd. Dit zijn onder andere het beginsel van de continuïteit, de benuttingsgelijkheid, de uitdrukkelijke motiveringsplicht, de openbaarheid van bestuur, enzovoort.

Rekening houdend met de leefwereld en de geringe mobiliteit van kinderen tot 12 jaar is de gemeente wellicht het meest vanzelfsprekende organisatieniveau voor het openbare basis-onderwijs met open karakter. Wanneer geen openbaar onderwijsaanbod met open karakter in de gemeente aanwezig is en ouders dat vragen, richten zij zich tot het gemeentebestuur die de Vlaamse Gemeenschap hiervan in kennis stelt. De gemeente overweegt of zij het initiatief kan nemen. Beslist zij het initiatief niet te nemen dan dient de Vlaamse Gemeenschap, binnen de door de decreetgever bepaalde criteria, de vrije keuze te garanderen.

14. Het onderwijs voorziet in burgerschapsvorming.*Toelichting*

Het voorzien in burgerschapsvorming maakt dat jongeren kunnen opgroeien tot verantwoordelijke medeburgers.

*Subsidies: kwaliteit,
gelijke kansen,
objectieve
middelenverdeling*

15. De Vlaamse overheid erkent en subsidieert het onderwijs dat beantwoordt aan de voorwaarden die bij decreet zijn gesteld. Die voorwaarden waarborgen de kwaliteit van het onderwijs, de creatie van gelijke kansen voor de leerlingen en de objectieve verdeling van de middelen. De middelenverdeling houdt onder meer rekening met het aantal leerlingen, de noodzakelijke basisinfrastructuur, de sociale afkomst, de specifieke schoolkenmerken en de maximale inspraak van leerlingen en ouders.

Toelichting

Erkenning en subsidiëring van het onderwijs, georganiseerd door andere openbare besturen dan de gemeenschap en door private personen, mag afhankelijk worden gemaakt van rechtmatige voorwaarden. In de bovenstaande bepaling geeft het Vlaams Parlement expliciet aan dat de kwaliteit van het onderwijs en de creatie van gelijke kansen voor de leerlingen hierbij toonaangevend zijn. De gemeenschap heeft het recht om bepaalde

Handvest van Vlaanderen

minimale eisen of verwachtingen te hebben ten aanzien van het onderwijs. Het erkende onderwijs dat voldoet aan de voorwaarden bepaald door de Vlaamse Gemeenschap, ontvangt voldoende middelen om de doelstellingen te kunnen realiseren. Om gelijke kansen te waarborgen, is het noodzakelijk de onderwijsmiddelen over alle scholen te verdelen op basis van criteria die rekening houden met de specifieke kenmerken van de leerlingen en de scholen. De middelenverdeling afhankelijk van sociale afkomst mag echter geenszins betrekking hebben op de volledige financiering van scholen. De onderwijskansen van leerlingen zijn vandaag nog steeds erg ongelijk. Hun schoolloopbaan wordt mede bepaald door hun sociale afkomst, meer bepaald door het opleidingsniveau van de ouders. De geringere kansen die kinderen hebben door hun sociale afkomst, kunnen gecompenseerd worden indien de onderwijsfinanciering omgekeerd evenredig is met hun kansen. Naast de kenmerken van de leerlingen dient de financiering ook rekening te houden met de noodzakelijke basisinfrastructuur en de specifieke kenmerken van elke school. Zo heeft een kleine school relatief gezien bijvoorbeeld meer behoefte aan werkingsmiddelen dan een grote school om dezelfde kwaliteit te kunnen aanbieden, kan men een school uit het gewoon onderwijs niet vergelijken met een school uit het buitengewoon onderwijs, kost een school uit een technische richting meer dan een school uit het algemeen secundair onderwijs en moet ook rekening worden gehouden met de verschillende wettelijke opdrachten van elke school (zoals het al dan niet verplichte aanbod van erkende godsdiensten en zedenleer). Het is van essentieel belang dat alles in het werk wordt gesteld om kinderen met een handicap maximale kansen te bieden om zich in het gewone onderwijs te kunnen ontwikkelen.

16. De Vlaamse overheid heeft de plicht om inclusief onderwijs te organiseren.

Toelichting

De tendens om leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften volwaardig te laten deelnemen aan het gewone onderwijs om zo hun kansen op sociale integratie te bevorderen, is niet nieuw. Het heeft zijn grondslag in het VN-verdrag over de Rechten van het Kind dat in 1989 door de Algemene Vergadering van de VN werd aangenomen en sinds 1992 van kracht is in België.

17. Alle leerlingen die leerplichtig zijn, hebben recht op een morele of religieuze opvoeding ten laste van de gemeenschap.

De scholen georganiseerd door de openbare besturen bieden, tot het einde van de leerplicht, de keuze aan tussen onderricht in een van de erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer.

*Handvest van Vlaanderen**Toelichting*

Deze bepalingen zijn ontleend aan artikel 24, § 1, vierde lid, van de federale Grondwet (“De scholen ingericht door de openbare besturen bieden, tot het einde van de leerplicht, de keuze aan tussen onderricht in een van de erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer”) en artikel 24, § 3, tweede lid, van de federale Grondwet (“Alle leerlingen die leerplichtig zijn hebben ten laste van de gemeenschap recht op een morele of religieuze opvoeding”).

*Maximale
samenwerking*

18. De Vlaamse overheid neemt passende maatregelen om de keuzevrijheid van de ouders en de leerlingen alsook hun betrokkenheid bij de organisatie van het onderwijs, te respecteren.

De Vlaamse overheid bevordert de maximale samenwerking tussen het openbaar onderwijs onderling en ook die met het vrije onderwijs.

Toelichting

Het eerste lid van deze bepaling is ontleend aan artikel 24, § 1, van de Grondwet en wordt uitgebreid naar leerlingen en naar het recht op participatie bij de organisatie van het onderwijs.

In het tweede lid wordt een beleidsbeginsel geformuleerd waardoor de Vlaamse overheid de samenwerking tussen het openbaar onderwijs onderling en die met het vrije onderwijs wil bevorderen. Die samenwerking moet over alle netten heen bijdragen tot een kwaliteitsvol onderwijslandschap waarbij de middelen op een doelmatige wijze kunnen worden gebruikt.

19. De vrijheid van het academisch onderwijs en van het wetenschappelijk onderzoek is gewaarborgd.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 127 van de Grondwet en artikel 6bis BWHI. De academische vrijheid en de vrijheid van wetenschappelijk onderzoek wordt gegarandeerd door het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden, het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten en het EU-Handvest.

*Handvest van Vlaanderen***Hoofdstuk III****De culturele aangelegenheden**

*Een zo ruim
mogelijke
participatie van de
bevolking...*

20. Onder cultuur wordt verstaan:

1° de bescherming en de luister van de taal; 2° de aanmoediging van de vorming van navorsers; 3° de schone kunsten; 4° het cultureel patrimonium, de musea en de andere wetenschappelijk-culturele instellingen met uitzondering van de monumenten en landschappen; 5° de bibliotheken, discotheken en soortgelijke diensten; 6° de radio-omroep en de televisie, het uitzenden van mededelingen van de regering uitgezonderd de hulp aan de geschreven pers; 7° het jeugdbeleid; 8° de permanente opvoeding en de culturele animatie; 9° de lichamelijke opvoeding, de sport en het openluchtlevens; 10° de vrijetijdsbesteding en het toerisme; 11° de voorschoolse vorming in de peutertuinen; 12° de post- en parascolaire vorming; 13° de artistieke vorming; 14° de intellectuele, morele en sociale vorming; 15° de sociale promotie; 16° de beroepsomscholing en -bijscholing, met uitzondering van de regeling van de tegemoetkoming in de uitgaven inherent aan de selectie, de beroepsopleiding en de nieuwe installatie van het personeel door een werkgever in dienst genomen met het oog op de oprichting van een onderneming, de uitbreiding of de overschakeling van zijn onderneming; 17° het wetenschappelijk onderzoek in de bovengenoemde domeinen.

Cultuurbeleid heeft vijf functies:

1° creatie: scheppend bezig zijn; 2° bewaring: wat maatschappelijk relevant wordt geacht, conserveren en beheren; 3° presentatie: tonen, spreiden, bemiddelen en omkaderen van het gecreëerde en bewaarde; 4° ontwikkeling van de individuele competentie: het vermogen en de mogelijkheid van elk individu ontplooiën om met kunst en cultuur om te gaan; 5° gemeenschapsvorming (ontmoeting): alle vormen van activiteiten die de kwaliteit en de samenhang van de (lokale) gemeenschap(pen) versterken zoals de ontmoeting, sociale actie, sociale activering en actieve maatschappelijke sensibilisering.

Toelichting

De culturele aangelegenheden opgesomd in het eerste lid vinden hun grondslag in artikel 59bis, § 2, 1°, van de Grondwet zoals opgenomen in de BWHI. De gemeenschappen bezitten, conform artikel 6bis, ook nog bevoegdheid inzake wetenschappelijk onderzoek in de domeinen geformuleerd onder 1° tot 16°.

21. Iedereen heeft het recht om cultuur te maken en eraan deel te nemen.

Handvest van Vlaanderen

In het cultuurbeleid wordt elke vorm van discriminatie geweerd. Het cultuurbeleid moet kansen bieden aan burgers, ook de sociaal zwakkere personen en groepen in de maatschappij, om zich te kunnen ontplooiën.

Het cultuurbeleid van alle niveaus van de Vlaamse overheid is gericht op een zo ruim mogelijke participatie van de bevolking aan het culturele leven in al zijn verscheidenheid.

Het culturele beleid erkent het belang van en ondersteunt het vrije verenigingsleven bij de ontwikkeling van culturele activiteiten, met inbegrip van alle vormen van sociaal-cultureel werk, jeugdwerk en vormingswerk.

De Vlaamse overheid besteedt aandacht aan de internationale dimensie van cultuur.

Toelichting

De grondslag voor deze bevoegdheid is artikel 4 van de BWHI.

... en geen
politisering van
cultuur

De eerste zin van het eerste lid is mede geïnspireerd op artikel 15, eerste lid, a, van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten. De tweede zin refereert aan het cultuurpact-principe van de wet van 16 juli 1973 waarbij de bescherming van de ideologische en de filosofische strekkingen wordt gewaarborgd en naar bescherming van de sociaal zwakkeren in onze samenleving. Deze “ideologische en filosofische bescherming” van het Cultuurpact mag evenwel geen traditionele politisering van het cultuurbeleid inhouden. Het Cultuurpact werd in het verleden vaak te partijpolitiek geïnterpreteerd zodat culturele instellingen gekenmerkt worden door een strikt politiek beheer. Deze interpretatie is niet meer van deze tijd. Cultuur mag niet worden gepolitiseerd. Deze bepaling moet dan ook begrepen worden als een duidelijk pleidooi om het Cultuurpact in zijn huidige vorm af te schaffen. Het beheer van culturele instellingen moet gericht zijn op diversiteit, kwaliteit en deskundigheid. Iemands politieke kleur mag daarbij niet prevaleren. De samenstelling van de organen die het cultuurbeleid vorm geven, moet dan ook gericht zijn op deskundigheid zonder de mensen naar hun politieke strekking te vragen. De Vlaamse overheid moet deze beleidsformule maximaal stimuleren zonder daarbij het doel van het cultuurbeleid uit het oog te verliezen: iedereen de kans geven om deel te nemen aan cultuur en het hoofd te bieden aan culturele verschraling. Dat heeft tot gevolg dat niemand zich door het culturele aanbod gediscrimineerd mag voelen. Het cultuurbeleid moet pluralistisch zijn met ruimte voor inspraak, maar de middelen moeten op Vlaams niveau worden aangepast aan de eenen-twintigste eeuw.

Handvest van Vlaanderen

Deze doelstelling sluit aan bij het beleidsbeginsel van het tweede lid dat gericht is op een zo ruim mogelijke betrokkenheid van iedereen bij het cultuurbeleid. Het cultuurbeleid van de Vlaamse overheid moet zich daadwerkelijk tot elke burger richten, ook tot de sociaal zwakkere personen en groepen in onze samenleving. Iedereen moet gelijke kansen krijgen om te kunnen genieten van de cultuurproducten die de overheid subsidieert. Dat betekent dat iedereen die in de culturele sector met gemeenschapsgeld werkt, moet streven naar een zo gelijk mogelijke participatie van de hele bevolking, zonder hier een resultaatsverbintenis te beogen. Cultuurparticipatie verhoogt immers de algemene levenskwaliteit en zorgt ervoor dat iedereen zich persoonlijk maximaal kan ontwikkelen en ontplooien.

De kunstenaar

22. In het ondersteuningsbeleid inzake cultuur staan de vrijheid, de autonomie en de verantwoordelijkheid van de kunstenaar, die onontbeerlijk is voor het verrichten van creatief werk, centraal.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 4 van de BWHI, inzonderheid punt 3. Dit beginsel is mede geïnspireerd op artikel 15, derde lid, van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten en artikel 13 van het EU-Handvest. Deze bepaling verwijst niet alleen naar de noodzakelijke culturele vrijheid en autonomie van de kunstenaar, maar stelt eveneens zijn verantwoordelijkheid centraal.

23. De Vlaamse overheid garandeert de werking van een openbare radio- en televisieomroep. Aan de openbare omroep worden informatieve, educatieve, ontspannende, sociaal en maatschappelijk vormende en culturele opdrachten toevertrouwd.

Toelichting

Deze bepaling is een zuiver beleidsbeginsel. Geen bepaling van hoger recht verplicht de Vlaamse overheid immers tot het in stand houden van een openbare omroep. Uit dat principe volgt dat de Vlaamse overheid een aangepaste financiering voor de openbare omroep vastlegt.

Een pluralistisch medialandschap

24. Het pluralisme in het hele medialandschap is een duidelijk te stimuleren streefdoel van de Vlaamse overheid.

Toelichting

Met de bovenstaande beleidsverklaring geeft de Vlaamse overheid aan een pluralistisch medialandschap te willen stimuleren. De concentratiebeweging in het huidige medialandschap indachtig

Handvest van Vlaanderen

*moet er in een democratie op worden gelet dat elke grote
overtuiging duidelijk tot uiting kan komen.*

*Handvest van Vlaanderen***Hoofdstuk IV****De persoonsgebonden aangelegenheden****Afdeling I De rechten van minderjarigen en ouderen***Rechten van
minderjarigen...*

25. Het recht van elk kind op eerbiediging van zijn morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit moet gegarandeerd zijn.

Minderjarigen hebben recht op de bescherming en de zorg die hun de hoogst mogelijke mate van welzijn, volledige ontwikkeling en een menswaardig bestaan kunnen garanderen. Zij hebben eveneens recht op ruimte tot ontplooiing.

Er wordt rekening gehouden met de mening van minderjarigen in aangelegenheden die hun aanbelangen, afhankelijk van hun leeftijd.

Participatie van kinderen en jongeren aan de samenleving is een recht. Het is de plicht van de volwassenen om hun alle kansen te bieden om dat recht waar te maken.

Bij alle overheidshandelingen betreffende minderjarigen vormen de belangen van de minderjarige een prioritaire overweging.

Toelichting

Deze bepaling heeft betrekking op de rechten van minderjarigen. Bij de specifieke behandeling van de rechten van het kind spreken we in dit handvest niet over kinderen. De voorkeur wordt gegeven aan de term 'minderjarige' omdat hiermee duidelijk en juridisch wordt aangegeven dat alle kinderen en jongeren onder de leeftijd van 18 worden bedoeld, zoals het ook staat in de definitie van artikel 1 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. De terminologie van deze bepaling is geïnspireerd op het EU-Handvest en is tevens gebaseerd op het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Dat verdrag is door alle lidstaten van de Europese Unie bekrachtigd. Het spreekt dan ook voor zich dat de rechten van de minderjarige die hierin zijn opgenomen zonder enig onderscheid van toepassing zijn op elke minderjarige die zich in Vlaanderen bevindt.

en ouderen

26. De Vlaamse overheid erkent, respecteert en stimuleert het recht van ouderen om een waardig en zelfstandig leven te leiden en om aan het maatschappelijke en culturele leven optimaal deel te nemen.

*Handvest van Vlaanderen**Toelichting*

Met deze bepaling, die mede is ontleend aan het EU-Handvest, wil de Vlaamse overheid nadrukkelijk aangeven dat zij het recht van ouderen om een waardig en zelfstandig leven te leiden en om aan het maatschappelijke en culturele leven deel te nemen, erkent, respecteert en stimuleert.

Afdeling II Het gezondheidsbeleid*Gelijke toegang,
eerste lijn***27. De Vlaamse overheid bevordert de volksgezondheid.**

De Vlaamse overheid garandeert een zorgverlening en bevordert de kwaliteit ervan in en buiten de verzorgingsvoorzieningen. Een gelijke toegang tot de zorgverlening maakt integraal deel uit van de kwaliteitszorg. De eerstelijnszorg is de basis van het Vlaamse gezondheidsbeleid.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 5, § 1, I, 1°, van de BWHI. Gezondheidsbeleid is evenwel geen exclusieve bevoegdheid van de gemeenschappen. Zo zijn de uitzonderingen op hun bevoegdheid inzake het beleid betreffende de zorgenverstrekking in en buiten de verzorgingsvoorzieningen nog altijd aanzienlijk. Nochtans erkent het Arbitragehof dat, naast de toepassing van federale regels, de gemeenschappen de bevoegdheid hebben aanvullende regels te stellen inzake de kwaliteit van de zorgenverstrekking. De bevordering van de volksgezondheid moet ook begrepen worden als een beleidsintentie, maar ze is evenzeer gebaseerd op het in internationale verdragen vastgelegde recht op bescherming van de gezondheid en op artikel 23, derde lid, 2°, van de federale Grondwet. Waar ongelijke toegang voorkomt in de gezondheidszorg moeten, in het kader van de kwaliteitsbevordering, extra inspanningen worden geleverd om dat te verhelpen, ongeacht of het te maken heeft met de voorziening zelf of samengaat met sociaal-economische of fysieke factoren. De prioritaire plaats van de eerstelijnszorg in de gezondheidszorg is een fundamentele beleidsoptie die tevens verwijst naar de noodzakelijke complementariteit van de vele actoren die in de eerste lijn netwerken vormen.

Preventie

28. De Vlaamse overheid ontwikkelt activiteiten en diensten op het vlak van de preventieve gezondheidszorg die op alle sociale groepen toepasbaar zijn.

Handvest van Vlaanderen

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 5, § 1, I, 2°, van de BWHI. Deze bepaling is ook een beleidsintentie, maar ze is bovendien uitdrukkelijk gebaseerd op een aantal internationale verdragen, zoals het Europees Sociaal Handvest (artikel 11, 1° : de verplichting de oorzaken van een slechte gezondheid zoveel mogelijk weg te nemen), het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten, het EU-Handvest (artikel 35: “Eenieder heeft recht op toegang tot preventieve gezondheidszorg”) en het Verdrag inzake de Rechten van het Kind dat de bevoegde overheden (in artikel 24) verplicht tot het nemen van passende maatregelen om de gezondheid van borelingen en kinderen te bevorderen.

29. Iedereen heeft recht op gezondheidsvoorlichting. Alle leerplichtige leerlingen hebben recht op gezondheidsopvoeding.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 5, § 1, I, 2°, van de BWHI. Deze bepaling is geformuleerd als een recht en verplicht de bevoegde overheid tot het nemen van passende maatregelen ter bevordering van de volksgezondheid en van de persoonlijke verantwoordelijkheid op het gebied van de gezondheid en tot het ontwikkelen van voorzieningen op het terrein van voorlichting en onderwijs.

Participatie van de patiënt

30. De Vlaamse overheid bevordert de actieve participatie van de patiënt door meer inspraak, samenspraak en overleg met de verschillende actoren van de gezondheidszorg.

Toelichting

Om de actieve participatie van de patiënt te bevorderen neemt de Vlaamse overheid, naast de patiëntenrechten ondersteunen, in het bijzonder maatregelen om:

- *de patiënt een stem te geven bij de advisering en evaluatie van het gezondheidsbeleid;*
- *de patiënt op lokaal en regionaal niveau te betrekken bij het gezondheidsoverleg en bij de organisatie van de zorg;*
- *op het niveau van de voorziening, de samenspraak tussen patiënten en zorgverleners te dynamiseren.*

*Handvest van Vlaanderen***Afdeling III Bijstand aan personen***Ontwikkelingskansen*

31. De Vlaamse overheid garandeert de maatschappelijke bijstand die nodig is om iedereen het recht te garanderen een menswaardig leven te leiden, onverminderd de bijstand die wordt gegarandeerd op grond van federale regelingen. De Vlaamse overheid waarborgt tijdens elke levensfase voldoende ontwikkelingskansen en keuzemogelijkheden om op elk domein deel te nemen aan het maatschappelijke leven. De Vlaamse overheid garandeert dat iedereen de mogelijkheid heeft om de zorg op te nemen voor het gezin en de eigen leefomgeving. Ze ziet erop toe dat er een toereikend, efficiënt, effectief en voor iedereen toegankelijk en kwaliteitsvol zorgaanbod beschikbaar is.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 5, § 1, II, 2°, van de BWHI. Artikel 23 van de federale Grondwet waarborgt iedereen het recht een menswaardig leven te leiden en geeft uitdrukkelijk aan de gemeenschappen en de gewesten de opdracht daartoe bij te dragen. In het kader van het beleid inzake maatschappelijk welzijn, verleent de BWHI de gemeenschappen de bevoegdheid om aanvullende of supplementaire rechten in dat verband te verlenen, boven en buiten het federaal geregelde minimum. De sociale grondrechten, zoals bepaald in artikel 23 van de Grondwet, worden gewaarborgd en dichterbij gebracht door personen voldoende kansen te geven om volwaardig deel te nemen aan het maatschappelijke leven en de zorg op te nemen voor hun gezin en hun sociale leefomgeving. Daartoe is een zorgaanbod nodig dat aan een aantal voorwaarden voldoet. Het aanbod moet voldoende ruim zijn en beantwoorden aan kwaliteitsnormen. Het aanbod moet zo goed mogelijk afgestemd zijn op de vraag. Iedereen, ook de zwakkere groepen in de samenleving, moet gelijke toegang tot het zorgaanbod hebben.

Armoede

32. Het beleid van de Vlaamse overheid is gericht op de bestrijding van de armoede en de sociale uitsluiting, mede in overleg met de armen zelf.

Toelichting

Vlaanderen is een welvarende regio. De stijgende welvaart en de hogere levenskwaliteit die daarmee gepaard gaat, komt ten goede van de meerderheid van de bevolking. Toch komen veel mensen nog steeds in een toestand van armoede of sociale uitsluiting terecht. Er zijn nog mensen in Vlaanderen die door hun armoede bijvoorbeeld honger hebben of analfabeet zijn. Een democratische samenleving kan en mag dit maatschappelijke deficit van armoede en uitsluiting niet tolereren.

*Handvest van Vlaanderen**Jeugd- en
gezinshulpverlening*

33. Onverminderd het recht op respect voor het gezinsleven, wordt een integrale jeugd- en gezinshulpverlening gegarandeerd.

In alle domeinen van het beleid wordt bijzonder rekening gehouden met de rechten, de behoeften en de belangen van minderjarigen en met die van hun ouders en wordt er op toegezien dat de minderjarigen hun burgerschap kunnen beleven en, waar mogelijk, hun rechten zelfstandig kunnen uitoefenen. De Vlaamse overheid garandeert dat jongeren kunnen opgroeien tot verantwoordelijke medeburgers en voorziet in burgerschapsvorming.

Toelichting

De grondslag van deze bevoegdheid is artikel 5, § 1, II, 1°, van de BWHI. Het eerste lid is geformuleerd als een recht. De verplichtingen die er voor de Vlaamse overheid uit voortvloeien zijn evenwel onbepaald. Het voorbehoud van het respect voor het gezinsleven volgt uit artikel 22 van de Grondwet en artikel 8 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden. Artikel 22 van de federale Grondwet legt de gemeenschappen uitdrukkelijk de verplichting op de bescherming van het recht op eerbiediging van het gezinsleven te waarborgen. Dat betekent onder meer dat het gevoerde gezinsbeleid, hoe goed bedoeld ook, nooit een onevenredige beperking met zich mag meebrengen van de vrijheid van iedereen om vorm te geven aan zijn of haar gezinsleven, volgens eigen inzichten, overtuiging, cultuur en traditie. Met de integrale jeugdhulp en gezinshulp streeft de Vlaamse overheid naar een samenhangende, algehele aanpak van de problemen en hulpvragen van kinderen en ouders, met de nadruk op preventie.

Naast de eerste afdeling van dit hoofdstuk waarin de internationale rechten van het kind nadrukkelijk werden opgenomen, wil de Vlaamse overheid met het tweede lid van deze bepaling in het algemeen het belang bevestigen dat de overheid hecht aan de zorg om de specifieke behoeften en belangen van minderjarigen in alle domeinen van het beleid: zie het decreet van 15 juli 1997 houdende instelling van het kinderrechtenrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind enerzijds en het decreet van dezelfde datum houdende oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris.

Burgerschapsvorming houdt de plicht in om maatschappelijke verantwoordelijkheid en maatschappelijk engagement op zich te nemen en om actief bij te dragen tot de democratische ontwikkeling van de samenleving.

*Handvest van Vlaanderen**Inburgering*

34. Elke nieuwkomer heeft het recht en de plicht een door de Vlaamse overheid aangeboden inburgeringstraject op maat te volgen. Dat traject moet het mogelijk maken om nieuwkomers het Nederlands voldoende te doen beheersen, inzicht te verwerven in onze samenleving en een aantal competenties te ontwikkelen die nodig zijn om zelfstandig in onze samenleving te functioneren en actief hun levensloopbaan uit te tekenen, met als uiteindelijk doel de volwaardige participatie aan de samenleving.

Toelichting

Deze bepaling is geformuleerd als een recht en plicht van elke nieuwkomer om een zogenaamd inburgeringstraject te volgen dat door de Vlaamse overheid wordt aangeboden overeenkomstig het inburgeringsdecreet. Hierdoor is de plicht afhankelijk van het aanbod. De verplichting tot het volgen van een inburgeringstraject is immers zinledig indien de overheid niet in een voldoende aanbod voorziet. Met deze bepaling over de inburgeringsplicht geeft de Vlaamse overheid aan dat enerzijds van de nieuwkomer verwacht wordt om door taallessen en het verwerven van vaardigheden inspanningen te leveren om volwaardig aan de samenleving deel te nemen, en anderzijds dat de Vlaamse overheid zelf inspanningen wil leveren om deze evenwaardige participatie mogelijk te maken, onder meer door voldoende taal- en opleidingstrajecten te organiseren en voldoende financiële middelen uit te trekken.

Integratie van personen met een handicap

35. De Vlaamse overheid bevordert de sociale integratie van personen met een handicap, in het bijzonder door beroepsopleiding, omscholing en herscholing.

Zij bevordert hun zelfredzaamheid, hun aangepaste huisvesting en streeft hun volledige maatschappelijke integratie na.

Toelichting

De grondslag van deze bevoegdheid is artikel 5, § 1, II, 4°, van de BWHI. Deze bepaling vindt steun in het Europees Sociaal Handvest dat het recht van lichamelijk of geestelijk gehandicapten op vakopleiding en revalidatie in beroep en samenleving onrechtstreeks waarborgt door de bevoegde overheden te verplichten om passende maatregelen te nemen. Door te benadrukken dat de Vlaamse overheid de volledige maatschappelijke integratie van personen met een handicap nastreeft, wil de overheid aangeven dat haar beleid gericht is op het vermijden van sociale uitsluiting, discriminatie en ontoegankelijkheid waarvan personen met een handicap het slachtoffer zijn.

Ouderen met een verminderde zelfredzaamheid

36. De Vlaamse overheid bevordert de bijzondere bijstand aan ouderen met een verminderde zelfredzaamheid. Het behoud in de

Handvest van Vlaanderen

vertrouwde leefomgeving, op basis van vrijwilligheid, staat daarbij centraal.

De Vlaamse overheid waakt over het aanbod, de veiligheid, de kwaliteit en de gebruikersrechten in ouderenvoorzieningen in omstandigheden die het privé- en gezinsleven respecteren.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 5, § 1, II, 5°, van de BWHI. Deze bepalingen zijn beleidsverklaringen. Ze steunen niet op specifieke verplichtingen die in een internationaal verdrag zijn opgenomen. Ze bevestigen de initiatieven van de Vlaamse overheid inzake het bejaardenbeleid.

*Bijzondere
jeugdzorg*

37. Minderjarigen die in een toestand van lichamelijk of geestelijk gevaar verkeren of die in hun ontwikkeling zijn bedreigd door een problematische opvoedingssituatie, hebben recht op snelle bijzondere jeugdzorg.

Gerechtelijke maatregelen van jeugdbescherming respecteren het privé- en gezinsleven van alle betrokkenen.

Toelichting

De grondslag van deze bevoegdheid is artikel 5, § 1, II, 6°, van de BWHI. Deze bepaling refereert aan de gehanteerde terminologie van de gecoördineerde decreten van 4 april 1990 inzake de bijzondere jeugdbijstand en de wet van 8 april 1965 op de jeugdbescherming. Het tweede lid herinnert aan de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens die gedwongen maatregelen van jeugdbescherming die te langdurig zijn of een te intensieve verwijdering van minderjarigen uit hun gezinsmilieu tot gevolg hebben of die bij de uitvoering niet of onvoldoende bedacht zijn op feitelijke en affectieve hereniging van de minderjarige met zijn gezin, strijdig acht met het recht op eerbiediging van het privé- en gezinsleven. De overheid garandeert dat de afhandeling van dossiers gebeurt binnen redelijke termijnen en dat er voldoende financiële middelen worden vrijgemaakt.

Reïntegratie

38. Iedereen die van zijn vrijheid is beroofd of die onderworpen is aan vrijheidsbeperkende maatregelen als gevolg van een strafrechtelijke veroordeling, heeft recht op begeleiding en hulpverlening met het oog op zijn sociale reïntegratie.

*Handvest van Vlaanderen**Toelichting*

De grondslag van deze bevoegdheid is artikel 5, § 1, II, 7°, van de BWHI. Deze bepaling steunt op het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten dat uitdrukkelijk herintegratie vooropstelt als een verplichte doelstelling van het gevangeniswezen. Middelen daartoe zijn psychologische hulpverlening en gezinsbegeleiding, maar ook herscholing en beroepsopleiding.

*Handvest van Vlaanderen***Hoofdstuk V****De gewestaangelegenheden***Respect voor de natuur*

39. De Vlaamse overheid bevordert maximaal de leefbaarheid van het gewest, het behoud en de ontwikkeling van de natuur en de bescherming van een gezond leefmilieu. De overheid verwacht van de bevolking, de bedrijfswereld en de industrie respect voor de natuur en het leefmilieu.

Iedereen heeft het recht op tijdige informatie over alle factoren in zijn leefomgeving, die de leefomstandigheden en de gezondheid ernstig kunnen schaden.

Iedereen heeft het recht om in zijn omgeving rust te kunnen vinden in een gebied met voldoende natuur.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 6, § 1, van de BWHI in het algemeen en van de onderdelen II en III in het bijzonder.

Met de term leefbaarheid wordt een geheel van gunstige factoren bedoeld, die het bewonen van Vlaanderen aantrekkelijk moeten maken. Ze houden verband met een zinvolle ruimtelijke ordening, zorg om het leefmilieu in al zijn aspecten, het natuurbehoud, een behoorlijk beleid inzake huisvesting, infrastructuur en openbaar vervoer enzovoort. Dat zijn aangelegenheden, waarvoor het Vlaamse Gewest exclusief of hoofdzakelijk bevoegd is. Deze bepaling is in hoofdzaak een beleidsverklaring, maar verbetering van het leefmilieu is een uitdrukkelijke verplichting die afgeleid kan worden uit verschillende verdragsbepalingen, onverminderd de dwingende Europese regelgeving op dat vlak. Ook artikel 23, derde lid, 4°, van de federale Grondwet zegt iedereen het recht toe op de bescherming van een gezond leefmilieu. Om deze rechten gestalte te kunnen geven vraagt de Vlaamse overheid, naast het doortastende beleid dat ze zelf voert, van haar bevolking en van de bedrijfswereld en de industrie dat zij de natuur en het leefmilieu in het algemeen met het nodige respect behandelen.

Het tweede lid van deze bepaling is ontleend aan de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, die tijdige informatie over de factoren in de leefomgeving, die de gezondheid ernstig kunnen schaden, plaatst in de positieve verplichtingen van de overheid om het recht op respect voor het privé- en gezinsleven en van de woning te waarborgen.

Handvest van Vlaanderen

Met het derde lid wil de Vlaamse overheid het belang van stilte en groen benadrukken. Aan iedereen wordt het recht gegeven om in zijn omgeving rust te kunnen vinden in een gebied met voldoende natuur.

Ruimtelijke ordening

40. Inzake ruimtelijke ordening en stedenbouw voeren de bevoegde overheden een beleid dat rechtszekerheid biedt en dat een billijk evenwicht nastreeft tussen de vereisten van het algemeen belang en de rechten van individuele burgers. Het heeft als uitgangspunt de bevordering van een duurzame ruimtelijke ordening, gebaseerd op de principes van ruimtelijke draagkracht en kwaliteit.

Toelichting

De grondslag van deze bevoegdheid is artikel 6, § 1, I, van de BWHI. Rechtszekerheid is naar het oordeel van het Arbitragehof een fundamenteel recht dat wordt afgeleid uit een basisbeginsel van de grondwettelijke orde, namelijk dat van de rechtsstaat. Rechtszekerheid betekent evenwel niet dat de basisregelgeving of de nadere uitvoering ervan in reglementaire besluiten onveranderlijk is. Rechtszekerheid betekent evenmin het recht om rechterlijke beslissingen die in kracht van de gewijsde zijn gegaan, niet na te komen. Rechtszekerheid betekent specifiek in het kader van de ruimtelijke ordening en de stedenbouw wel het verbod op regelgeving met retroactieve werking en de verplichting tot vergoeding van onevenredige schade die het gevolg is van gewijzigde regelgeving en de onmiddellijke werking ervan. Deze vereiste is geïnspireerd door de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in verband met artikel 1 van het (eerste) aanvullende protocol bij het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden. Dat artikel bepaalt onder meer: “Alle natuurlijke en rechtspersonen hebben recht op het ongestoord genot van hun eigendom.... De voorafgaande bepaling(en) zullen echter op geen enkele wijze het recht aantasten dat een Staat heeft om die wetten toe te passen welke hij noodzakelijk oordeelt om toezicht uit te oefenen op het gebruik van eigendom in overeenstemming met het algemeen belang.”

Betaalbare woning, eigendomsverwerving, sociale vermenging

41. Iedereen heeft het recht op een aangepaste woning in een goede woonomgeving van een goede kwaliteit tegen betaalbare prijs en met woonzekerheid. De Vlaamse overheid neemt de nodige maatregelen om dat recht in praktijk te brengen.

Sociale woningen worden volgens objectieve criteria toegewezen aan de meest behoeftige gezinnen en alleenstaanden of aan mensen van wie het huis onbewoonbaar is verklaard.

De Vlaamse overheid voert een beleid dat de betaalbaarheid van wonen voor eigenaars of voor huurders garandeert, de betaalbare

Handvest van Vlaanderen

eigendomsverwerving van één woning stimuleert en de sociale vermenging van elke woonwijk en elk wooncomplex bevordert. Daartoe voorziet de Vlaamse overheid in een voldoende aanbod van koop- en huurwoningen en renoveert zij bestaande woningen. Woningbouw wordt zoveel mogelijk gerealiseerd met respect voor de open ruimte.

Toelichting

De grondslag van deze bevoegdheid is artikel 6, § 1, IV, van de BWHI.

Het eerste lid is een beleidsverklaring, die tevens steunt op artikel 23, derde lid, 3°, van de Grondwet.

Het tweede lid is het dwingende gevolg van het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel, toegepast op het sociale woonbeleid.

De overheid moet erop toezien dat iedereen, ongeacht of men al dan niet vermogend is, op een waardige manier kan wonen. Daarom bevat het derde lid een aantal inhoudelijke richtlijnen voor het Vlaamse woonbeleid. Dit beleid moet de betaalbaarheid van wonen voor eigenaars of voor huurders (bijvoorbeeld door een maximumgrens aan de huurprijzen te stellen) garanderen, de betaalbare eigendomsverwerving van één woning stimuleren (ook voor de lagere inkomens) en de sociale vermenging van elke woonwijk en elk wooncomplex bevorderen (bijvoorbeeld door de inkomensgrens voor wie recht heeft op een sociale woning op te trekken). Om dat te kunnen realiseren, moet de Vlaamse overheid haar bestaande woningen renoveren en erop toezien dat er altijd een voldoende aanbod van koop- en huurwoningen bestaat.

Duurzame landbouw

42. Bevordering van de landbouw die verenigbaar is met het natuurbehoud, het dierenwelzijn en de verbetering van het leefmilieu is een zorg van de overheid.

Gezonde voeding

Het beleid van de Vlaamse overheid moet bijdragen tot het recht van iedereen om gezonde voeding tot zich te kunnen nemen.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 6, § 1, V, van de BWHI. Deze bepaling is een beleidsverklaring, onverminderd de dwingende nakoming van de Europese regels inzake leefmilieu en natuurbehoud. Ze wil aangeven dat de Vlaamse overheid geen landbouwbedrijvigheid steunt die niet verenigbaar is met het leefmilieu. In het kader van een duurzaam landbouwbeleid is het diversificatiebeleid erg belangrijk. Het bevat zowel economische, ecologische als sociale componenten en is een taak van de verschillende overheidsniveaus.

*Handvest van Vlaanderen**Rechtvaardige welvaart*

43. Het economische beleid is gericht op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk kwalitatief hoogstaand werkgelegenheidspeil en op de duurzame ontwikkeling van het gewest. Op die manier wordt welvaart gecreëerd zowel voor de huidige als de toekomstige generatie.

Een gelijkwaardige deelname van alle delen van de bevolking aan de arbeidsmarkt, inzonderheid van gehandicapten en allochtonen, moet een duidelijke doelstelling zijn.

De Vlaamse overheid streeft een toename van de economische welvaart na waarin de arbeidstijd, gezinstijd en de vrije tijd evenwichtig kunnen worden verdeeld, rekening wordt gehouden met de gezinssituatie en het leefmilieu, en die iedereen de gelegenheid geeft om op een rechtvaardige manier van de welvaart te kunnen genieten.

De vrijheid van ondernemerschap wordt erkend overeenkomstig het Europese Gemeenschapsrecht. Aan de vrijheid van handel en nijverheid kunnen beperkingen worden gesteld die nodig zijn in een democratische samenleving met het oog op de bescherming van het algemeen belang en de rechten van derden.

De Vlaamse overheid bevordert en stimuleert het maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemerschap zowel voor starters als voor doorgroeiers via een flankerend beleid, op de wijze door het decreet bepaald.

Iedereen heeft recht op werk: arbeid is een belangrijke schakel voor de identiteit en van daaruit voor de sociale cohesie.

De Vlaamse overheid stimuleert een duurzame economische productie en consumptie.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 6, § 1, VI, van de BWHI. Het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk werkgelegenheidspeil is een uitdrukkelijke beleidsverplichting, opgenomen in artikel 23, derde lid, 1°, van de Grondwet. Duurzame ontwikkeling is een tweede doelstelling van het economische beleid binnen de Europese Gemeenschap. Ze werd opgenomen in verschillende wetgevende akten van de Europese Gemeenschap, van de federale overheid en van het Vlaamse Gewest.

Met het derde lid van bovenstaande bepaling geeft de Vlaamse overheid aan welk soort welvaartstoename haar economisch beleid beoogt. Er wordt nadrukkelijk aangegeven dat hier maximaal rekening moet worden gehouden met vrijetijdsbesteding, het

Handvest van Vlaanderen

leefmilieu en de gezinssituatie en dat aan iedereen de gelegenheid wordt gegeven, om op een rechtvaardige manier van de welvaart te kunnen genieten. Dat impliceert tevens dat de rechten van de werknemers in het ondernemingsleven maximaal moeten worden gevrijwaard. Zij moeten immers kunnen beschikken over sociale basisrechten die binnen hun onderneming maximaal worden gerespecteerd. De werknemers en hun vertegenwoordigers moeten dan ook mee hun zeg kunnen hebben in het beleid van hun onderneming. Daarbij dient uiteraard rekening te worden gehouden met de specificiteit van de onderneming. Zo is het vanzelfsprekend dat sociaal overleg in KMO's geen kopie kan zijn van het geïnstitutionaliseerde overleg in grote ondernemingen.

In het vierde lid formuleert de Vlaamse overheid de beleidsintentie dat zij het maatschappelijk verantwoord ondernemerschap decretaal zal bevorderen.

De eerste zin van het vijfde lid is ontleend aan artikel 16 van het EU-Handvest. De tweede zin werd geïnspireerd door de wijze waarop in het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden de grenzen zijn geformuleerd van de rechtmatige mogelijkheid om fundamentele vrijheden te beperken. Artikel 6, § 1, VI, van de BWHI verplicht de gewesten de vrijheid van handel en nijverheid te respecteren. Naar het oordeel van het Arbitragehof betekent dat echter niet, dat die vrijheid niet zou mogen worden beperkt door de rechtmatige uitoefening van gewestelijke bevoegdheden.

Met het laatste lid van deze bepaling wil de Vlaamse overheid een duurzaam productie- en consumptiepatroon stimuleren. Deze beleidsintentie wil het de huidige generatie mogelijk maken om in haar behoeften te voorzien zonder daarmee de mogelijkheden van de toekomstige generaties in gevaar te brengen. Het gedrag van de producenten en de consumenten van vandaag moet daarmee rekening houden. Een ecologische modernisering van de productiesystemen is essentieel: de verspilling van grondstoffen en de ermee gepaard gaande emissies in het milieu, de toename van afvalstoffen en de mogelijke risico's voor mens en milieu moeten maximaal voorkomen worden. Ook de Vlaamse consument kan zijn verantwoordelijkheid op zich nemen: zo kan iedereen het nutteloze verbruik van water en energie beperken en overtollig afval vermijden zonder aan comfort te moeten inboeten. De Vlaamse overheid moet een dergelijke ecologische bewustwording stimuleren. Ze kan dat doen door allerlei beleidsmaatregelen (bijvoorbeeld: ecologische criteria koppelen aan economische steunverlening, informatie verstrekken en sensibiliseren, onderzoek naar milieuvriendelijke technologieën ondersteunen, enzovoort).

*Handvest van Vlaanderen**Informatie- en
communicatie-
technologie*

44. De bevordering van de ontwikkeling en de toepassing van nieuwe technologieën met aandacht voor de maatschappelijke gevolgen ervan, is een zorg van de overheid.

Iedereen heeft recht op een gelijke toegang tot de informatie- en communicatietechnologie op de wijze door het decreet bepaald.

De Vlaamse overheid bevordert het gebruik van de informatie- en communicatietechnologie en waarborgt de gelijke toegang.

Toelichting

Deze beleidsverklaring heeft betrekking op de maatschappelijke gevolgen van de introductie van nieuwe technologieën. In de eerste plaats wordt aangegeven dat de Vlaamse overheid hierbij in het bijzonder oog heeft voor de maatschappelijke gevolgen. Daarnaast wordt ingegaan op het belang van de informatie- en communicatietechnologie. Aangezien een gelijke toegang tot deze technologie een randvoorwaarde is voor de ontwikkeling van gelijke kansen voor iedereen, acht de Vlaamse overheid het noodzakelijk dat dit recht voor iedereen decretaal wordt gewaarborgd.

Risicogroepen

45. Iedereen heeft zonder discriminatie recht op gratis arbeidsbemiddeling.

De Vlaamse overheid tracht de risicogroepen op de arbeidsmarkt een bemiddelingsaanbod aan te bieden dat een deelname aan de arbeidsmarkt beoogt in verhouding tot hun aandeel in de beroepsbevolking.

Toelichting

De grondslag van deze bevoegdheid is artikel 6, § 1, IX, 1°, van de BWHI. Deze bepaling steunt op artikel 29 van het EU-Handvest: “Eenieder heeft recht op toegang tot gratis arbeidsbemiddeling”. Hieraan werd een discriminatieverbod toegevoegd. De kansen op de Vlaamse arbeidsmarkt zijn immers verre van gelijk. Vrouwen, laaggeschoolden, allochtonen, ouderen en gehandicapten vinden nog altijd moeilijk toegang tot de arbeidsmarkt. Het blijven dan ook echte risicogroepen. Met dit anti-discriminatiebeginsel wil de Vlaamse overheid beklemtonen dat iedereen een volwaardige kans moet krijgen om werk te vinden. Bij de arbeidsbemiddeling in Vlaanderen kan bijgevolg niet verwezen worden naar discriminatoire elementen als geslacht, huidskleur, leeftijd, levensbeschouwing en soortgelijke kenmerken.

Met het tweede lid geeft de Vlaamse overheid duidelijk aan dat alle risicogroepen moeten kunnen deelnemen aan het arbeidsproces in verhouding tot hun aandeel in de beroepsbevolking. Aangezien de

Handvest van Vlaanderen

kansen op werk van werklozen met een zwakker profiel het meest toenemen door het volgen van een extra opleiding of vorming volgt hieruit dat het opleidingsbeleid van de Vlaamse overheid terzake mede gericht is op de risicogroepen op de arbeidsmarkt.

*Basismobiliteit,
openbaar vervoer,
verkeersveiligheid: de
belangrijkste prioriteit*

46. Iedereen heeft recht op basismobiliteit.

De Vlaamse overheid bevordert de kosteloze beschikbaarheid en de kwaliteit van de diensten van openbaar vervoer.

De Vlaamse overheid richt de openbare wegen zo eenvormig mogelijk in met het oog op de verkeersveiligheid. De bevordering van de verkeersveiligheid in het algemeen is een prioriteit van de Vlaamse overheid. De overheid neemt de nodige maatregelen zodat iedereen die zich in het verkeer begeeft, dat op een verantwoordelijke manier doet uit respect voor de medemens, en de overheid vraagt van iedereen voldoende verantwoordelijkheidszin.

Toelichting

De grondslag van deze bevoegdheid is artikel 6, § 1, X, 8°, van de BWHI. Deze bepaling is een beleidsbeginsel.

Het eerste lid verschaft iedereen een recht op basismobiliteit. Deze terminologie werd ontleend aan het decreet betreffende de organisatie van het personenvervoer over de weg en tot oprichting van de Mobiliteitsraad Vlaanderen. De basismobiliteit heeft tot doel iedereen een minimumaanbod van geregeld openbaar vervoer aan te bieden. Op die manier tracht de Vlaamse overheid iedereen een volwaardig basisalternatief te bieden voor het gebruik van de auto. Het belang daarvan wordt steeds vaker erkend; dat blijkt onder meer uit de herzieningsverklaring van de federale Grondwet waarbij voorgesteld wordt om aan artikel 23 van de Grondwet een lid toe te voegen over, onder meer, het recht van de burger op een minimale dienstverlening inzake mobiliteit.

Het tweede lid verplicht de Vlaamse overheid iedereen een kwaliteitsvol openbaar vervoer aan te bieden. Door te investeren in meer en beter openbaar vervoer kan de overheid ervoor zorgen dat iedereen volwaardig kan deelnemen aan het maatschappelijke leven. Op die manier wordt de vervoersarmoede van jongeren, ouderen en zwakkeren een halt toegeroepen. Bovendien is openbaar vervoer veilig, milieuvriendelijk en helpt het de files mee op te lossen. Om in dat alles succesvol te zijn, moet ook de kosteloze beschikbaarheid van het openbaar vervoer worden gestimuleerd. Recente beleidsinitiatieven hebben immers aangetoond dat het succes van het openbaar vervoer mee wordt bevorderd wanneer het gebruik ervan zo goedkoop mogelijk wordt gemaakt.

Handvest van Vlaanderen

Met het derde lid geeft de Vlaamse overheid aan dat zij de openbare wegen inricht met het oog op de verkeersveiligheid. De wegeninfrastructuur moet een eenvormig beeld geven om veiligheid te garanderen. Als voetganger aan het verkeer deelnemen is de meest elementaire manier om zich te verplaatsen. Daarom moeten alle mogelijke maatregelen worden genomen om de veiligheid van de (zwakke) weggebruikers te garanderen. De verschillende bestuursniveaus moeten dezelfde normen hanteren voor de aanleg van wegen. Daarnaast wordt de bevordering van de verkeersveiligheid in het algemeen door dit lid uitgeroepen tot de belangrijkste beleidsbepoorting van de Vlaamse overheid. Hoewel de overheid daarmee geen afbreuk wil doen aan de overige beleidsbeginselen die in dit handvest worden geformuleerd, moet zij duidelijk maken dat zij alles in het werk wil stellen om de huidige onveiligheid van het verkeer tegen te gaan. De Vlaamse overheid moet daartoe haar infrastructuur aanpassen en kan veilig rijgedrag van automobilisten stimuleren, maar ze kan die beleidsdoelstelling nooit alleen waar maken. De overheid heeft daarvoor de actieve medewerking van elke weggebruiker nodig. Daarom roept de Vlaamse overheid iedereen op om zich op een verantwoordelijke manier te begeven in het verkeer.

Basisenergie

47. Iedereen heeft recht op een kosteloze hoeveelheid basisenergie.

De Vlaamse overheid voert een duurzaam energiebeleid dat het gebruik van hernieuwbare en nieuwe energiebronnen en een rationeel energiegebruik stimuleert en resulteert in betaalbare energiekosten voor iedereen. Daarnaast garandeert de overheid dat de openbare dienst een aantal basisverplichtingen nakomt.

Toelichting

De grondslag van deze bevoegdheid is artikel 6, § 1, VII, van de BWHI. Deze bepaling is een beleidsprincipe.

Het eerste lid wil iedereen het recht geven op een minimale hoeveelheid basisenergie. Op die manier wil de Vlaamse overheid gestalte geven aan het recht van de burger op een minimale dienstverlening inzake energie. Dat zijn geen loze principes. Energiebronnen als aardgas en elektriciteit zijn elementaire nutsvoorzieningen waarop iedereen recht heeft. Een bepaalde hoeveelheid basisenergie moet dan ook kosteloos ter beschikking kunnen worden gesteld van de gebruikers. Deze hoeveelheid energie moet iedereen in staat stellen in zijn elementaire levensbehoeften te voorzien en zo een menswaardig bestaan op te bouwen. De gratis ter beschikking gestelde hoeveelheid energie moet afgesteld zijn op de grootte en de behoeften van het gezin. Door iedereen een bepaalde hoeveelheid basisenergie aan te bieden, wil de Vlaamse overheid ook de kostprijs van het

Handvest van Vlaanderen

energieverbruik voor de burger drukken zonder het niveau van het Vlaamse energieverbruik te doen toenemen. Wanneer iedereen een kosteloze hoeveelheid basisenergie ontvangt, krijgt de gebruiker immers een prikkel om het energieverbruik zo weinig mogelijk boven de aangeboden hoeveelheid te laten uitstijgen. Dat kan nog gestimuleerd worden door het energieverbruik dat boven het gemiddelde ligt, aan een progressieve prijszetting te onderwerpen.

Op die manier wordt geen afbreuk gedaan aan het beleidsprincipe dat in het tweede lid wordt geformuleerd. Met het tweede lid verklaart de Vlaamse overheid dat zij een duurzaam energiebeleid voert dat het gebruik van hernieuwbare en nieuwe energiebronnen (zoals warmtekrachtkoppeling) en een rationeel energiegebruik stimuleert. Tevens wordt beklemtoond dat de overheid er altijd op zal toezien dat de energiekosten betaalbaar blijven.

48. De provinciale en gemeentelijke instellingen worden decretaal geregeld, waarbij de volgende beginselen worden gegarandeerd:

- 1° de rechtstreekse verkiezing van de leden van de provincieraden en de gemeenteraden;
- 2° de bevoegdheid van de provincieraden en van de gemeenteraden voor alles wat van provinciaal en van gemeentelijk belang is, behoudens goedkeuring van hun handelingen in de gevallen en op de wijze zoals decretaal bepaald;
- 3° de decentralisatie van bevoegdheden naar de provinciale en gemeentelijke instellingen;
- 4° de openbaarheid van de vergaderingen van de provincieraden en gemeenteraden binnen de bij het decreet gestelde grenzen;
- 5° de openbaarheid van de begrotingen en van de rekeningen;
- 6° het optreden van de toezichthoudende overheid om te beletten dat het decreet wordt geschonden of dat het algemeen belang wordt geschaad.

Er kunnen decretaal agglomeraties en federaties van gemeenten opgericht worden. Het decreet bepaalt daarbij hun organisatie en hun bevoegdheid en garandeert daarbij de toepassing van de beginselen zoals geformuleerd in het vorige lid. De grenzen van de agglomeraties en van de federaties van gemeenten kunnen alleen maar worden veranderd of gecorrigeerd krachtens een decreet.

Decretaal worden de bevoegdheden, de werkingsregels en de wijze van verkiezing van de binnengemeentelijke territoriale organen die aangelegenheden van gemeentelijk belang kunnen regelen, vastgelegd.

Onverminderd het door het decreet noodzakelijk geachte bestuurlijk toezicht, respecteert de Vlaamse regering de zelfstandigheid van de gemeenten en de provincies, volgens het beginsel van subsidiariteit. Het toezicht wordt beperkt tot het

Handvest van Vlaanderen

toetsen van de wettelijkheid en het formuleren van duidelijke richtlijnen.

De gemeenten beogen om op het lokale niveau bij te dragen tot het welzijn van de burgers. Zij zijn bevoegd voor de aangelegenheden van gemeentelijk belang. Ter realisatie daarvan kunnen zij alle mogelijke initiatieven nemen.

Provincies

De provincies zijn als intermediair beleidsniveau gericht op bovenlokale taakbehartiging. Een taakbehartiging is bovenlokaal wanneer ze aangelegenheden van lokaal gemeentelijk belang te boven gaat, voorzover ze streekgericht blijft en binnen de grenzen van het grondgebied van de provincie kan worden gerealiseerd.

De provincies kunnen op tijdelijke basis tevens ondersteunende taken ten behoeve van de gemeenten uitvoeren, voorzover dat gebeurt op uitdrukkelijk verzoek van de gemeenten en voorzover die ondersteuning ertoe strekt de bestuurskracht van de gemeenten te versterken.

De provincies kunnen initiatieven nemen met het oog op gebiedsgerichte samenwerking.

Dicht bij de burgers

De gemeenten en provincies garanderen een burgers nabije, democratische, transparante en doelmatige uitoefening van de lokale bevoegdheden. Ze betrekken de inwoners zoveel mogelijk bij het beleid, raadplegen hen rechtstreeks over concrete aangelegenheden, geven hun inspraak, motiveren gemaakte beslissingen en zorgen voor openheid van bestuur. Over de aangelegenheden van gemeentelijk of provinciaal belang kan in de betrokken gemeente of provincie een volksraadpleging worden gehouden. De uitwerking en de organisatie van de volksraadpleging wordt decretaal geregeld.

Financiering

Een decreet regelt de financiering van de gemeenten en de provincies. De gemeenten en de provincies hebben recht op een aandeel van de inkomsten van de Vlaamse overheid, zodat ze hun taken kunnen financieren.

Fiscaliteit, draagkracht en sociale voorzieningen

De financiering van de gemeenten houdt, met inachtneming van het gelijkheidsbeginsel, rekening met de eigen fiscale bevoegdheid, de draagkracht en het niveau aan sociale voorzieningen.

De Vlaamse overheid wijst geen opdrachten toe aan de provincies en de gemeenten, zonder de daartoe noodzakelijke middelen ter beschikking te stellen.

Wijken

Om de algemene leefomgeving van iedereen te bevorderen, stimuleert de Vlaamse overheid de delegatie van de gemeentelijke

Handvest van Vlaanderen

beslissingsmacht naar wijken, met betrekking tot beslissingen die het belang van de wijk niet overstijgen.

Toelichting

De grondslag van deze bevoegdheid zijn artikelen 6, § 1, VIII, en 7 van de BWHI.

Het eerste, tweede en derde lid bevatten enkele essentiële institutionele bepalingen ten aanzien van de lokale en provinciebesturen.

De draagwijdte van het vierde lid beperkt zich in wezen tot een beleidsverklaring. Het is de toezegging dat een aangelegenheid die tot de bevoegdheid van de Vlaamse overheid of het Vlaamse Gewest behoort, niet exhaustief op dat niveau wordt geregeld, indien, volgens het beginsel van subsidiariteit, aspecten van die aangelegenheid even doelmatig kunnen worden behartigd door de provincies of de gemeenten, volgens hun evenzeer democratisch gelegitimeerde voorkeur. Aldus wordt in dit beleidsbeginsel recht gedaan aan artikel 162, tweede lid, 3°, van de Grondwet, dat decentralisatie van bevoegdheden naar de provinciale en gemeentelijke instellingen in het vooruitzicht had gesteld. Zo blijven een relevant aantal aangelegenheden overeind die als uitsluitend gemeentelijke of provinciale belangen worden beschouwd in de zin van artikel 41, eerste lid, van de Grondwet. Ook vanuit deze invalshoek wordt expliciet aangegeven dat het bestuurlijk toezicht van de Vlaamse overheid beperkt moet worden tot het toetsen van de wettelijkheid en het formuleren van duidelijke richtlijnen.

De bepalingen die werden opgenomen in het vijfde tot het achtste lid kunnen beschouwd worden als een missiebepaling van de gemeenten en de provincies. Hiermee wordt een profielomschrijving gegeven die duidelijk maakt welke rol gemeenten en provincies spelen in het bestuurlijke landschap en hoe ze zich verhouden ten aanzien van de andere bestuursniveaus. De gemeente is daarbij het basisniveau, het eerstelijnsbestuur en het eerste aanspreekpunt van de burger met de overheid. De gemeente heeft een open taakstelling met uitgebreide algemene lokale bevoegdheden. De provincie heeft als streekbestuur een duidelijke bovenlokale intermediaire beleidsopdracht. Zij vervult ook een belangrijke rol in het coördineren van de gebiedsgerichte werking: een samenwerkingsverband tussen verschillende overheden die sectoroverschrijdend is en waarbij eventueel samengewerkt wordt met de privé-sector voor het realiseren van een gezamenlijke visie op de streek.

Het negende lid staat stil bij enkele democratische principes voor de lokale besturen. In hun open beleid staan de inspraak en de

Handvest van Vlaanderen

betrokkenheid van de inwoners centraal. Dat betekent eveneens dat de inwoners via referenda rechtstreeks kunnen worden geraadpleegd over concrete aangelegenheden die hen betreffen.

Het tiende lid verplicht de decreetgever om erop toe te zien dat de gemeenten hun deel krijgen van de middelen van de Vlaamse overheid, volgens criteria en verdeelsleutels waarbij de gemeenten niet gediscrimineerd mogen worden. Dat is niet in tegenspraak met het elfde lid, waarin gesteld wordt dat de financiering van de gemeenten rekening houdt met de eigen fiscale bevoegdheid, de draagkracht en de sociale voorzieningen. De hoogte van de bedragen die ter beschikking worden gesteld, kan immers worden aangepast op basis van de eigen gemeentefiscaliteit en de verdeling tussen de gemeenten onderling kan gebeuren aan de hand van criteria die onder meer rekening houden met de relatieve rijkdom van de gemeenten en de sociale voorzieningen van elke gemeente. Een verschillende behandeling van de gemeenten bij de criteria ter bepaling van de algemene financiering, afhankelijk van de financiële inspanning van hun inwoners en van de gemeentelijke inspanningen inzake sociale voorzieningen (zoals het aantal sociale woningen) is immers in overeenstemming met het gelijkheidsbeginsel. Het voorlaatste lid is eveneens een beleidsverklaring, waardoor de provinciale en gemeentelijke financiën niet uit evenwicht worden gebracht door de toewijzing van opdrachten door de Vlaamse overheid, zonder dat de daartoe vereiste middelen worden gegarandeerd.

Met het laatste lid wil de Vlaamse overheid beklemtonen dat zij voorstander is van de toekenning van daadwerkelijke beslissingsmacht aan wijken en buurten. Deze beleidsintentie gaat verder dan alleen de buurt- en de wijkwerking te betrekken in het gemeentelijke beleid. Aan de buurten moet de mogelijkheid worden gegeven om zelf echte verantwoordelijkheden op zich te nemen. Daartoe zouden gemeenten en steden een deel van hun begroting aan wijken kunnen overdragen om op een democratische manier, met ondersteuning vanuit de gemeente zelf, de algemene leefomgeving in te richten en samenlevingsprojecten te realiseren (zoals de inrichting van straten en pleinen, de organisatie van buurtfeesten, volksfeesten, culturele manifestaties, sportevenementen, enzovoort). Deze beleidskeuze zou de algemene samenhang van een buurt kunnen bevorderen en zou met name het samenleven van verschillende culturen in grotere steden ten goede kunnen komen.

*Handvest van Vlaanderen***Hoofdstuk VI****De financiën**

49. Belasting ten behoeve van de gemeenschap of het gewest kan alleen maar worden ingevoerd door een decreet.

Vlaamse belastingen worden in beginsel geheven afhankelijk van de draagkracht van de belastingplichtigen.

Belastingen waarbij elke belastingplichtige hetzelfde bedrag betaalt, zijn in principe verboden.

Bij de invoering van Vlaamse belastingen wordt rekening gehouden met de vermoedelijke opbrengst, de kosten van vestiging en inning, en de economische, ecologische en sociale gevolgen.

Behalve voor de provincies, de polders en de wateringen en de gevallen die uitdrukkelijk decretaal bepaald zijn, kan van de burgers alleen maar retributie worden gevorderd als belasting ten behoeve van de gemeenschap, het gewest, de agglomeratie, de federatie van gemeenten of de gemeente.

De Vlaamse overheid besteedt haar inkomsten op een doelmatige, zuinige en efficiënte wijze en streeft een verantwoord beheer van de overheidsschuld na.

Het Vlaams Parlement regelt de bestemming van zijn ontvangsten bij decreet.

Er wordt toegezien op een duurzaam begrotingsbeleid met respect voor een gelijke intergenerationele verdeling.

Toelichting

De grondslagen voor de fiscale bevoegdheid van het Vlaamse Gewest zijn: artikel 170, § 2, van de Grondwet, artikel 3 en volgende van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten en artikel 2 van de wet van 23 januari 1989 betreffende de in artikel [170], §§ 1 en 2, van de Grondwet bedoelde belastingbevoegdheid. De fiscale bevoegdheid van de Vlaamse overheid kan uitsluitend steunen op artikel 170, § 2, van de Grondwet.

De regels die in dit hoofdstuk zijn opgenomen, spruiten hoofdzakelijk voort uit de Grondwet en voormelde bijzondere wetten. De hier vermelde beleidsbepalingen zijn de beginselen van een modern en rechtvaardig fiscaal en financieel beleid.

*Handvest van Vlaanderen***Hoofdstuk VII****De buitenlandse aangelegenheden***Internationaal*

50. De internationale samenwerking is een bekommernis van de Vlaamse overheid.

De Vlaamse overheid oefent haar bevoegdheden inzake ontwikkelingssamenwerking uit met het oog op een duurzame en vreedzame ontwikkeling in landen van de derde wereld. De Vlaamse overheid stelt daarvoor een betekenisvolle financiering ter beschikking.

De samenwerking is gericht op de zelfredzaamheid van de bevolking van de landen van de derde wereld en de duurzame garantie van een menswaardig bestaan in overeenstemming met de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

De Vlaamse overheid stelt haar internationale samenwerking in het teken van een actief vredesbeleid.

Toelichting

De actuele bevoegdheid van Vlaanderen inzake het recht om verdragen te sluiten en inzake andere vormen van internationale samenwerking in gemeenschapsaangelegenheden is in de Grondwet verankerd, met name in artikelen 127, 128 en 167, § 3. Inzake gewestelijke aangelegenheden is deze bevoegdheid evenzeer verankerd in deze laatste bepaling, in die mate dat de internationale samenwerking resulteert in een verdrag. De uitvoering van deze grondwettelijke bepalingen inzake het sluiten van verdragen vindt men terug in artikel 81 van de BWHI. Voor het overige zijn deze bepalingen beleidsintenties die het belang van een modern beleid inzake ontwikkelingssamenwerking beklemtonen. De Vlaamse overheid moet daarvoor ook in een betekenisvolle financiering voorzien. Dat impliceert dat de overheid een concreet tijdspad moet uitwerken om op korte termijn ten minste 0,7% van het bruto regionaal product te besteden aan ontwikkelingsinitiatieven. Dat is immers het streefcijfer van de ontwikkelingsorganisatie van de Verenigde Naties (UNDP), dat ieder welvarend land bij het opstellen van de begroting aan internationale solidariteit minimaal zou moeten toewijzen.

Een actief buitenlands beleid

51. De Vlaamse overheid voert een actief buitenlands beleid.

Binnen zijn bevoegdheden streeft Vlaanderen ernaar een volwaardige internationale partner te worden op bilateraal en multilateraal vlak.

Handvest van Vlaanderen

Toelichting

De actuele bevoegdheid van Vlaanderen inzake het recht om verdragen te sluiten en inzake andere vormen van internationale samenwerking in gemeenschapsaangelegenheden is in de Grondwet verankerd, met name in artikelen 127, 128 en 167, §3. Inzake gewestelijke aangelegenheden is deze bevoegdheid evenzeer verankerd in deze laatste bepaling, in die mate dat de internationale samenwerking resulteert in een verdrag. De uitvoering van deze grondwettelijke bepalingen inzake het sluiten van verdragen vindt men terug in artikel 81 van de BWHI.

*Buitenlands beleid
steunt op fundamentele
basiswaarden*

52. Het buitenlandse beleid steunt op enkele fundamentele basiswaarden zoals democratie, respect voor de mensenrechten, duurzame en vreedzame ontwikkeling.

Toelichting

Deze bepaling is een beleidsbeginsel dat aansluit bij artikelen 1 en 2 van dit handvest. De opsomming van de basiswaarden is niet exhaustief. Dat beginsel verplicht de Vlaamse overheid in haar internationale contacten rekening te houden met de mate waarin het partnerland respect betuigt voor de democratische beginselen, zoals de evenredige vertegenwoordiging, de scheiding der machten en de scheiding van kerk en staat, met de mensenrechten zoals geformuleerd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, met het principe van de duurzame ontwikkeling waarbij wordt nagestreefd geen blijvende schade te berokkenen aan deze planeet, haar bewoners, haar fauna en flora nu en in de toekomst, en met vreedzame ontwikkeling wat zich manifesteert in het voorkomen van elke vorm van geweld.

*Vlaanderen heeft een
plaats in een
eengemaakt Europa*

53. De Vlaamse overheid onderschrijft de gedachte van een eengemaakt Europa dat steunt op staten, volkeren en regio's.

Bij internationale organisaties laat de Vlaamse overheid zich, waar mogelijk, afvaardigen door een lid van de Vlaamse regering of haar permanente vertegenwoordiging.

Vlaanderen voert zijn beleid in het buitenland via de Belgische diplomatie. In landen of regio's waar het om politieke, economische of culturele redenen opportuun is, wordt een eigen diplomatieke vertegenwoordiging uitgebouwd.

*Handvest van Vlaanderen**Toelichting*

Het eerste lid bevestigt de keuze van Vlaanderen voor een federale politieke structuur, ook op Europees niveau, waarbij de deelgebieden een geïnstitutionaliseerde plaats krijgen.

Het tweede lid formuleert de beleidsintentie om een maximale autonome vertegenwoordiging bij internationale organisaties af te vaardigen. Bij de Europese Unie is dit in sommige gevallen nu al zo, maar ook bij andere internationale instellingen, zoals de VN of de Wereldhandelsorganisatie, moet er ruimte zijn voor een aparte vertegenwoordiging van de regio's.

De federale diplomatieke vertegenwoordiging, in de vorm van diplomaten, consuls en ambassadeurs, vertegenwoordigt de Belgische federale staat. Zij heeft dus eveneens als taak de deelgebieden te vertegenwoordigen. Daarnaast stelt het laatste deel van deze bepaling dat Vlaanderen, waar mogelijk en waar er belang is, een eigen vertegenwoordiging nastreeft.

Het buitenlandse beleid ter ondersteuning van het binnenlandse beleid

54. Het Vlaamse buitenlandse beleid dient tevens het binnenlandse beleid van Vlaanderen te ondersteunen.

De Vlaamse overheid tracht het positieve imago van onze regio in het buitenland te versterken, zowel economisch als cultureel. Zij dient het gebruik van het Nederlands te beschermen en te promoten.

Toelichting

Deze beleidsintenties geven aan dat internationale contacten en verdragen ook voor Vlaanderen een meerwaarde hebben. De Vlaamse overheid dient die kansen optimaal te benutten om binnen haar bevoegdheden het beleid en de progressie te stimuleren. Die bepaling heeft wel geen betrekking op de ontwikkelings-samenwerking. Bij ontwikkelingssamenwerking mag geen economische return verwacht worden in ruil voor inspanningen die de Vlaamse overheid in partnerlanden realiseert.

Het tweede lid duidt de belangrijke taak van de Vlaamse overheid aan om de reputatie en de uitstraling van het deelgebied Vlaanderen op een positieve manier verder te ontwikkelen, ten bate van de economische én de culturele ontwikkeling. Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor de plaats van de Nederlandse taal op het internationale toneel. De Vlaamse overheid moet daarom waken over de positie van de Nederlandse taal binnen de Europese Unie en wereldwijd de kennis van het Nederlands promoten.

Handvest van Vlaanderen

55. De Vlaamse overheid levert een actieve en financieel betekenisvolle bijdrage in het kader van de internationale solidariteit. Die samenwerking gebeurt met respect voor het partnerland en is gericht op de zelfredzaamheid van de bevolking.

Toelichting

Deze beleidsintenties beklemtonen het belang van een modern beleid inzake ontwikkelingssamenwerking.

Het tweede lid geeft aan dat de Vlaamse overheid de evenwaardigheid van het partnerland in acht moet houden. In geen geval mag ontwikkelingssamenwerking de afhankelijkheid van hen die geholpen worden, versterken. De bepaling spreekt met opzet over 'zelfredzaamheid van de bevolking' en niet van de staat, omdat elke internationale hulp in de eerste plaats de mensen dient te helpen, en niet de desbetreffende staat of het regime.

*Handvest van Vlaanderen***Hoofdstuk VIII****Algemene bepalingen***Autonomie*

56. Het Vlaams Parlement heeft het recht bepalingen van de BWHI te wijzigen, in zoverre die bepalingen aan het Vlaams Parlement op grond van artikelen 118, §2, en 123, §2, van de federale Grondwet zijn toegekend.

Toelichting

Deze bepaling bevestigt enkel de principes die betrekking hebben op de procedure waarmee de institutionele wetgeving constitutieve autonomie toekent aan het Vlaams Parlement.

Goed bestuur

57. De Vlaamse overheid heeft de plicht een goed bestuur te garanderen. De Vlaamse overheid past daarvoor haar regelgeving correct toe, verduidelijkt en motiveert op een afdoende manier haar beslissingen en haar optreden, maakt de burger duidelijk wat zijn rechten en plichten zijn en geeft blijk van redelijkheid en evenredigheid.

Toelichting

Met deze bepaling wordt de plicht gegarandeerd van een goed overheidsbestuur. Daarmee vult de Vlaamse overheid haar eerder vermelde beleidsintentie aan om op een kwaliteitsvolle en klantvriendelijke manier te besturen. De definitie van wat verstaan moet worden onder een goed bestuur van de overheid, werd ontleend aan de zogenaamde ombudsnormen die de Vlaamse ombudsdienst naar voren heeft geschoven met betrekking tot het voeren van een behoorlijk bestuur. Die behoorlijkheidsnormen hebben in de eerste plaats betrekking op de overeenstemming met het recht. Dat betekent dat de overheid de correcte toepassing van haar regelgeving garandeert in de brede betekenis van het woord, hetgeen beschouwd kan worden als een basisnorm van de sociale rechtsstaat. Daarnaast motiveert een behoorlijk bestuur zijn handelingen. De Vlaamse overheid moet inderdaad op een afdoende manier haar beslissingen en haar optreden verduidelijken en motiveren en de redenen aangeven waarop ze zich baseert. Rechtszekerheid en gerechtvaardigd vertrouwen is een ander kenmerk van een goed overheidsbestuur. Daarmee wordt bedoeld dat een overheid duidelijkheid en zekerheid waarborgt over de geldende rechtsnormen. De burger moet eenduidig kunnen weten wat zijn rechten en plichten zijn en wat hij in feite kan verwachten van de overheid. Ten slotte geeft een behoorlijk bestuur blijk van redelijkheid en evenredigheid. In de afweging van keuzemogelijkheden geeft de overheid voldoende gewicht aan de belangen van de betrokken burgers. De overheid beperkt de nadelen van een

Handvest van Vlaanderen

beslissing voor de burger zo veel mogelijk. Een gekozen sanctie moet in verhouding staan tot de begane misstap van de burger. Aangezien het niet-discriminatiebeginsel en de creatie van gelijke kansen voor iedereen de rode draad van dit handvest vormen en aangezien die al meermaals ter sprake zijn gekomen in de voorgaande bepalingen, lijkt het niet noodzakelijk om het principe inzake gelijkheid en onpartijdigheid hier nog te herhalen.

58. Het recht op openbaarheid van bestuur moet gegarandeerd worden.

Toelichting

Deze bepaling garandeert het beginsel van de openbaarheid van bestuur. Dat beginsel sluit aan bij het grondwettelijke principe zoals opgenomen in artikel 32 van de Grondwet dat luidt als volgt: “Ieder heeft het recht elk bestuursdocument te raadplegen en er een afschrift van te krijgen, behoudens in de gevallen en onder de voorwaarden bepaald door de wet, het decreet of de regel bedoeld in artikel 134”.

Informatie

59. Iedereen heeft recht op informatie. De Vlaamse overheid respecteert de vrijheid van alle media. Elke vorm van censuur vanwege de overheid is verboden. De redactionele onafhankelijkheid van de nieuwsredacties wordt gegarandeerd. De overheid garandeert de vrijheid van vereniging.

Toelichting

De grondslag van de bevoegdheid is artikel 4, 5° en 6°, van de BWHI. Het recht om informatie te ontvangen, wordt gewaarborgd door het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden en door het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten. De redactionele onafhankelijkheid is een onontbeerlijke structurele waarborg voor de onpartijdigheid van de aangeboden informatie.

Geschillen

60. Bij de afdoening van geschillen of de behandeling van klachten heeft iedereen recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onpartijdige instantie, waarvan de beslissingen worden gemotiveerd.

Toelichting

De grondslag voor die bevoegdheid is de algemene bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest om administratieve beroepen in het leven te roepen.

*Handvest van Vlaanderen**Straffen*

61. Bij het bepalen van administratieve boetes en straffen wordt het beginsel van evenredigheid tussen de overtreding en de sanctie gerespecteerd en wordt er rekening gehouden met de draagkracht van de overtreder.

Toelichting

De grondslag voor die bevoegdheid is enerzijds artikel 11 van de BWHI en, wat betreft de administratieve niet-strafrechtelijke boetes, de rechtspraak van het Arbitragehof die die bevoegdheid uitdrukkelijk heeft erkend bij overtreding van een fiscale verplichting. De beginselen van strafbeleid die in deze bepaling zijn opgenomen, moeten worden beschouwd als beleidsbeginselen.

Huiszoeking

62. Voor de gevallen waarin een huiszoeking kan plaatshebben, moet een dwingende maatschappelijke noodzaak bestaan.

Toelichting

De grondslag voor deze bevoegdheid is eveneens artikel 11 van de BWHI. Voor huiszoekingen moet een dwingende maatschappelijke noodzaak bestaan, op grond van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en van de Fundamentele Vrijheden, dat geen inmenging in het recht op eerbiediging van de woning gedooft, die niet nodig zou zijn in een democratische samenleving.

Onteigening

63. Van de bevoegdheid tot onteigening en van het recht van voorkoop wordt slechts gebruik gemaakt indien het algemeen nut niet op een andere wijze kan worden gerealiseerd.

Toelichting

De grondslag voor deze bevoegdheid zijn artikelen 14 en 79 van de BWHI. Onverminderd het verbod van afwending van macht, is deze bepaling een beleidsbeginsel.

Openbaar ambt

64. De toegang tot een openbare functie bij de Vlaamse overheid wordt zonder discriminatie gegarandeerd. Aanwervingen en benoemingen bij de overheid gebeuren op basis van bekwaamheid.

Inzonderheid is elk onderscheid op grond van levensbeschouwelijke of politieke overtuiging verboden.

De loopbaan in de openbare dienst mag slechts worden bepaald door relevante, objectieve en controleerbare gegevens.

Vlaamse ambtenaren hebben recht op politiek verlof. De vrijheid van meningsuiting, van vergadering en vereniging zijn hun gegarandeerd.

Handvest van Vlaanderen

Die vrijheden mogen slechts worden beperkt met het oog op het vrijwaren van substantiële belangen van de openbare dienst in een democratische samenleving.

Toelichting

De grondslag voor deze bevoegdheid is artikel 87 van de BWHI. Volgens het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten heeft elke burger het recht om op algemene voet van gelijkheid te worden toegelaten tot de overheidsdiensten van zijn land. Het EG-verdrag verbiedt bij de aanwerving van personen in openbare dienst elke ongelijke behandeling van burgers van de Europese Unie die de Belgische nationaliteit niet bezitten, in die gevallen dat het ambt of de betrekking niet de uitoefening van openbaar gezag met zich meebrengt. Het recht op politiek verlot van Vlaamse ambtenaren bevestigt de bestaande decretale regeling. Het laatste lid van deze bepaling vat de rechtspraak samen van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en van de Raad van State.

Ombudsdienst

65. Het recht van de burger om een klacht in te dienen over de handelingen en de werking van de Vlaamse overheid wordt gegarandeerd. Het recht om kosteloos een beroep te doen op een onafhankelijke ombudsdienst wordt daartoe gegarandeerd. Het decreet bepaalt de nadere regels betreffende de onafhankelijkheid van de Vlaamse ombudsman en betreffende de werking van die dienst, in het bijzonder op het gebied van de bevoegdheden inzake onderzoek, bemiddeling en aanbeveling en de werkwijze van de ombudsdienst.

Toelichting

De actuele grondslag van deze bevoegdheid is het recht van petitie, zoals gegarandeerd door artikel 28 van de federale Grondwet. Anderzijds kan verwezen worden naar het decreet van 7 juli 1998 houdende instelling van de Vlaamse Ombudsdienst. De instelling behoort intussen tot een traditie op mondiaal niveau. Ook op het vlak van de Europese Unie is in artikel 43 van het EU-Handvest de mogelijkheid om een beroep te doen op de ombudsman van de Unie gegarandeerd als een grondrecht, naast het recht om een verzoekschrift in te dienen bij het Europees Parlement.

Ombudsdiensten dragen bij tot de bevordering van de dialoog tussen burger en bestuur en zijn aanvullend ten aanzien van de bestaande vormen van rechtsbescherming. Er bestaat een consensus over de basisbeginselen van de ombudsfunctie en de werking van de ombudsdiensten, met name:

Handvest van Vlaanderen

- ze staan kosteloos ten dienste van het publiek en treden op als er sprake is van onbehoorlijk bestuur of wanneer een klacht niet ernstig is behandeld;
- ze werken onafhankelijk en krijgen daartoe de nodige middelen;
- ze zijn bevoegd om een onderzoek in te stellen, om te bemiddelen en aanbevelingen te formuleren;
- ze houden zich aan het beroepsgeheim en treden volledig onpartijdig op;
- ze stellen een jaarverslag op met hun vaststellingen en aanbevelingen; het jaarverslag wordt publiek gemaakt en is toegankelijk voor iedereen.

Het decreet regelt deze aspecten van de werking nader. Enkele ervan vergen enige toelichting.

De ombudsdienst is een volledig onafhankelijk orgaan, dat direct toegankelijk is voor alle burgers. Die onafhankelijkheid wordt onder meer gegarandeerd door de benoeming van de ombudsman door het parlement en door de verschillende bevoegdheden en werkingsinstrumenten waarover de ombudsman beschikt. De centrale opdracht bestaat erin klachten te onderzoeken over de handelingen en de werking van de Vlaamse overheid in de brede zin, dat wil zeggen zowel de eigen departementen als de instellingen die opdrachten uitvoeren in opdracht van de Vlaamse overheid. Uit de klachten volgen, afhankelijk van het probleem, concrete oplossingen en aanbevelingen, gericht aan de administratieve overheden en de wetgevende macht.

*Bindende raadpleging
bevolking*

66. Binnen de grenzen van de Grondwet en de BWHI bevordert het decreet de rechtstreekse raadpleging van de bevolking.

Aan de raadpleging van de bevolking wordt een opkomstplicht verbonden. Het geldige resultaat van de raadpleging heeft een bindend karakter voor de Vlaamse overheid. Om de neutraliteit te garanderen, waakt de Vlaamse overheid erover dat de raadpleging en het opstellen van de vraagstelling op een objectieve manier gebeurt.

Toelichting

Deze bepaling is een beleidsbeginsel. De grondslag van de bevoegdheid volksraadplegingen te organiseren op het niveau van het Nederlandse taalgebied kan verschillend zijn afhankelijk van het onderwerp van de bevraging.

Ideeënbus

67. Ter bevordering van de kwaliteit van de democratische samenleving heeft iedereen het recht om maatschappelijke ideeën in te dienen bij het Vlaams Parlement op de wijze door het decreet bepaald.

Handvest van Vlaanderen

Deze ideeën zijn in overeenstemming met de universele waarden van de rechten van de mens.

Toelichting

Deze bepaling is een moderne vertaling van het door artikel 28 van de federale Grondwet erkende petitierecht. Het wil de burger in staat stellen om op een positieve wijze bij te dragen tot de kwaliteit van de democratische samenleving door hem of haar het recht te geven om voorstellen en maatschappelijke ideeën in te dienen bij het Vlaams Parlement. Het Vlaams Parlement zal hiervoor een papieren en een elektronische ideeënbus in het leven roepen en een soepele procedure uitwerken waardoor gevolg kan worden gegeven aan die particuliere initiatieven.

Symbolen

68. Vlaanderen heeft als wapen in goud een leeuw van sabel, geklauwd en getongd van keel. De vlag van Vlaanderen is geel met een zwarte leeuw, rood geklauwd en getongd. Het volkslied van Vlaanderen bestaat in de eerste twee strofen van de “De Vlaamse Leeuw”.

De Vlaamse feestdag is 11 juli.

Toelichting

In bovenstaande bepaling wordt uiting gegeven aan de traditionele symbolen van de Vlaamse overheid. Met betrekking tot de Vlaamse feestdag wil de Vlaamse overheid beklemtonen dat zij ijvert voor de nationale erkenning van haar feestdag.

Gratis handvest

69. Elke scholier ontvangt voor het einde van de leerplicht alsook elke nieuwkomer bij het volgen van het inburgeringstraject aangeboden door de Vlaamse overheid, een exemplaar van de tekst van het Handvest van Vlaanderen en van de federale Grondwet. Een gratis exemplaar zal bij het lokale bestuur verkrijgbaar zijn voor ieder die daarom verzoekt.

Toelichting

Op grond van deze bepaling ontvangt iedere jongere voor het einde van de leerplicht en elke nieuwkomer bij het volgen van het inburgeringstraject, aangeboden door de Vlaamse overheid, een exemplaar van het Handvest van Vlaanderen en van de federale Grondwet. Hierdoor last de Vlaamse overheid in haar onderwijs een moment in om jongeren bewust te maken van hun plaats in het democratische bestel. Die bewustwording mag niet beschouwd worden als een inleiding tot het staatsrecht, maar moet de thematiek van burgerzin en individuele verantwoordelijkheid aanbrengen.

*Handvest van Vlaanderen***Handvest van Vlaanderen****Inleidende bepalingen**

1. Er is in de Vlaamse Gemeenschap geen onderscheid van standen.
2. De waardigheid van ieder mens is onaantastbaar. De menselijke waardigheid vormt de grondslag van elk overheidshandelen.

De Vlaamse overheid garandeert in haar beleid het genot van elk recht zonder directe of indirecte discriminatie zoals geslacht, ras, burgerlijke staat, leeftijd, handicap of fysieke eigenschap, huidskleur, seksuele voorkeur, taal, levensbeschouwing of godsdienst, gezondheidstoestand, politieke of andere overtuiging, gezinsvorm, nationale of maatschappelijke afkomst, vermogen, geboorte of een ander kenmerk.

De Vlaamse overheid voert een actief beleid dat gelijke kansen voor iedereen, inzonderheid voor mannen, vrouwen en kinderen waarborgt en uitgaat van de gelijkheid van alle inwoners van Vlaanderen. Het beginsel van gelijke kansen doorkruist alle bevoegdheden van de Vlaamse overheid.

In Vlaanderen staat de vrijheid centraal, zowel de politieke als de economische vrijheid. Alle burgers bezitten een aantal vrijheden die niemand hen kan ontnemen. Die individuele vrijheden en rechten houden geen ontkenning in van de gemeenschap waarin de burger leeft. Alle spontane samenlevingsvormen waarvan burgers de spil vormen, zoals de familie, de vereniging, de buurt, het volk en de samenleving moeten gerespecteerd worden. Alle burgers hebben de plicht elkaars rechten en vrijheden te respecteren. Met de eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden van alle burgers, ook van de ideologische en filosofische minderheden, bevordert de Vlaamse overheid op een geïntegreerde wijze, in alle beleidsdomeinen, de ontwikkeling van de identiteit en de verscheidenheid van Vlaanderen als een open democratische samenleving waarvan rechtvaardigheid, verdraagzaamheid, solidariteit, vrijheid alsook de garantie op neutraliteit, objectiviteit, respect, erkenning voor het individuele beslissingsrecht, rechtszekerheid en maatschappelijke tolerantie de grondslagen vormen. Het recht op of de eerbiediging van het privé-leven en gezinsleven wordt gegarandeerd. De economische, sociale en culturele rechten worden gegarandeerd.

De overheid huldigt het principe dat de individuele vrijheid slechts beperkt wordt voorzover zij een bedreiging vormt voor de vrijheid van anderen of voor het algemeen belang.

Het optreden van de Vlaamse overheid is erop gericht om de bevolking actief mee te laten werken aan die samenleving. De Vlaamse overheid vraagt hierbij van haar bevolking een verantwoordelijke en plichtsbewuste houding waarin respect voor de medemens en de regelgeving centraal staat. Om daartoe bij te dragen neemt de Vlaamse overheid het participatierecht van de burger als (sociaal) grondrecht op.

Het bestuur van de Vlaamse overheid is gericht op de creatie van een duurzame samenleving waarin de mensen elkaar kunnen waarderen en waar samenhorigheidsgevoel en solidariteit essentiële bestanddelen zijn.

Handvest van Vlaanderen

De dienstverlening van de Vlaamse overheid streeft kwaliteit en klantvriendelijkheid na.

De regelgeving van de Vlaamse overheid is gericht op eenvoud, kwaliteit, duidelijkheid en zekerheid.

3. De Vlaamse overheid onderschrijft het stelsel van de deelstaatstructuren zoals dat in de federale Grondwet wordt vastgelegd.

De inwoners van het Vlaamse Gewest en de Nederlandstaligen in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad zijn gelijk. Zij alleen zijn tot de burgerlijke bedieningen benoembaar, behoudens de uitzonderingen die decretaal worden bepaald.

De Vlaamse overheid erkent de bijzondere belangen en behoeften van de Nederlandstalige bevolking van het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. Die bevolking maakt integraal deel uit van de Vlaamse Gemeenschap. De basisverantwoordelijkheid voor het Vlaamse beleid in Brussel ligt bij de Vlaamse Gemeenschap. De Vlaamse Gemeenschapscommissie vervult als gedecentraliseerde instelling een eerstelijnsfunctie bij de ontwikkeling van de Vlaamse voorzieningen in Brussel en een brugfunctie naar de gewestelijke instellingen. De stad Brussel is de hoofdstad van Vlaanderen en de zetel van het Vlaams Parlement en de Vlaamse regering.

Voor de Vlaamse overheid staat federalisme op basis van culturele verscheidenheid model voor een vreedzame emancipatie van culturen en volkeren in Europa en in de wereld. Voor de Vlaamse overheid is federalisme gekoppeld aan internationalisme en gaat het uit van het democratische basisbeginsel om burgers nabij te besturen.

Binnen haar bevoegdheden hanteert de Vlaamse overheid het beginsel van subsidiariteit. Overeenkomstig dat beginsel treedt de Vlaamse overheid alleen op indien de doelstellingen van het overwogen optreden niet voldoende door de gemeenten kunnen worden gerealiseerd. De Vlaamse overheid kan daartoe eveneens bevoegdheden of opdrachten toewijzen aan de provincies.

De Vlaamse overheid bevordert in alle domeinen van het beleid het overleg met de georganiseerde samenleving, zonder afstand te doen van haar eigen beleidsverantwoordelijkheid. Zij ontwikkelt hiervoor de nodige structuren en engageert zich om overheidsbeslissingen die afwijken van adviezen te motiveren.

De Vlaamse overheid zorgt voor een moderne en efficiënte parlementaire controle, waarbij politieke verantwoordelijkheid vooropstaat. Zij waarborgt een transparante besluitvorming met transparante begrotingen, op basis waarvan de bestuurders rekening afleggen aan parlement en burgers.

4. Alle beslissingen inzake de toepassing van de constitutionele autonomie worden aangenomen met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen, op voorwaarde dat de meerderheid van de leden van het Vlaams Parlement aanwezig is.

Het Vlaams Parlement kan het aantal gekozen leden wijzigen maar de verhouding van het aantal gekozen leden uit het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest tot het aantal gekozen leden uit het Vlaamse Gewest moet steeds gelijk zijn aan 6 tot 118. Indien het

Handvest van Vlaanderen

verkregen aantal geen geheel getal is, wordt de overblijvende fractie afgerond tot de hogere of lagere eenheid naargelang zij de helft van de eenheid bereikt of niet.

Het Vlaams Parlement stelt de nadere regels vast voor de vervanging van een lid dat door de Koning tot federaal minister of staatssecretaris wordt benoemd en de benoeming aanneemt.

Het Vlaams Parlement kan, met betrekking tot het mandaat van lid van het Vlaams Parlement, supplementaire onverenigbaarheden instellen.

Het Vlaams Parlement stelt de kieskringen vast en bepaalt de hoofdplaats van die kieskringen.

Het Vlaams Parlement bepaalt voor de voordracht van kandidaten hetzij een minimaal aantal kiezers, hetzij een minimaal aantal van zijn leden, dat de voordracht moet ondertekenen.

Het Vlaams Parlement kan het percentage van stemmen bepalen dat een lijstgroep moet verkrijgen om in aanmerking te komen voor de zetelverdeling.

Het Vlaams Parlement bepaalt de dag en de maand waarop het ieder jaar van rechtswege bijeenkomt.

Het Vlaams Parlement stelt de nadere regeling vast voor de opening van iedere zitting.

Het Vlaams Parlement kan beslissen om de leden van andere parlementaire assemblees zonder stemrecht bij zijn werkzaamheden te betrekken.

Het Vlaams Parlement regelt het verzoekschriftenrecht.

Het Vlaams Parlement bepaalt de bevoegdheid van zijn Bureau en stelt de regels vast voor de aanwerving van zijn personeelsleden.

Het Vlaams Parlement stelt de regels vast voor de benoeming, het statuut en de bevoegdheid van zijn griffier.

Het Vlaams Parlement bepaalt de werking en de samenstelling van de Vlaamse regering.

Hoofdstuk I

Taalgebruik

5. Iedereen is vrij in de keuze van zijn taal.

Het Nederlands is de enige officiële taal van de Vlaamse overheid. Met inachtneming van de federale Grondwet regelt het decreet het gebruik van het Nederlands in bestuurszaken, onderwijs en sociale betrekkingen.

6. De Vlaamse overheid streeft in regelgeving en bestuur een begrijpelijk taalgebruik na.

Hoofdstuk II

Het onderwijs

7. Iedereen heeft recht op onderwijs, levenslang en levensbreed leren en op permanente vorming op de wijze door het decreet bepaald. Dat omvat niet uitsluitend de beroepsbijscholing maar evenzeer de persoonlijke ontwikkeling en emancipatie.

8. Het onderwijs is een bijzondere zorg van de Vlaamse overheid. Het onderwijsbeleid moet bijdragen tot de creatie van gelijke kansen voor iedereen. Het beleid gaat uit van de belangen van het kind en is erop gericht onderwijs te waarborgen dat bijdraagt tot een optimale vorming en ontplooiing en dat iedereen de mogelijkheid geeft zich te ontwikkelen en verantwoordelijkheden op te nemen in de samenleving.

9. Alle leerlingen of studenten, ouders, personeelsleden en onderwijsinstellingen zijn gelijk. De overheid houdt rekening met objectieve verschillen, waaronder de eigen karakteristieken van iedere inrichtende macht, die een aangepaste behandeling verantwoorden.

10. Het onderwijs is vrij; elke preventieve maatregel is verboden. Het onderwijs is voor iedereen onder gelijke voorwaarden toegankelijk.

De Vlaamse overheid waarborgt een kosteloze toegang tot en deelname aan het leerplichtonderwijs. De Vlaamse overheid streeft eveneens voor het niet-leerplichtige onderwijs een drastische beperking van de kosten na.

De Vlaamse overheid beoogt een verdere democratisering van het onderwijs door onder meer de invoering van een automatische studietoelage in het lager en secundair onderwijs voor de lagere inkomens.

11. De Vlaamse overheid organiseert neutraal onderwijs. De neutraliteit houdt onder meer de eerbied voor de filosofische, ideologische of godsdienstige opvattingen van de ouders en leerlingen in.

Binnen de grenzen van de Grondwet en van de decreten wordt de autonomie van het gemeenschapsonderwijs door eigen organen gewaarborgd. Indien een gemeenschap als inrichtende macht bevoegdheden wil opdragen aan één of meer autonome organen, kan dat slechts bij decreet, aangenomen met een meerderheid van twee derde van de uitgebrachte stemmen.

12. De organisatie, erkenning of subsidiëring van het onderwijs door de gemeenschap wordt decretaal geregeld.

13. De vrijheid om onderwijs te organiseren met een eigen levensbeschouwelijk en of pedagogisch project dat het universele respect voor de rechten van de mens erkent, wordt gewaarborgd.

De Vlaamse overheid garandeert de keuzemogelijkheid voor openbaar onderwijs met een open karakter. Het openbaar onderwijsaanbod met een open karakter kan worden

Handvest van Vlaanderen

geleverd door de gemeente, de provincie, de Vlaamse Gemeenschapscommissie of de Vlaamse Gemeenschap.

14. Het onderwijs voorziet in burgerschapsvorming.

15. De Vlaamse overheid erkent en subsidieert het onderwijs dat beantwoordt aan de voorwaarden die bij decreet zijn gesteld. Die voorwaarden waarborgen de kwaliteit van het onderwijs, de creatie van gelijke kansen voor de leerlingen en de objectieve verdeling van de middelen. De middelenverdeling houdt onder meer rekening met het aantal leerlingen, de noodzakelijke basisinfrastructuur, de sociale afkomst, de specifieke schoolkenmerken, en de maximale inspraak van leerlingen en ouders.

16. De Vlaamse overheid heeft de plicht om inclusief onderwijs te organiseren.

17. Alle leerlingen die leerplichtig zijn, hebben recht op een morele of religieuze opvoeding ten laste van de gemeenschap.

De scholen georganiseerd door de openbare besturen bieden, tot het einde van de leerplicht, de keuze aan tussen onderricht in een van de erkende godsdiensten en de niet-confessionele zedenleer.

18. De Vlaamse overheid neemt de passende maatregelen om de keuzevrijheid van de ouders en de leerlingen alsook hun betrokkenheid bij de organisatie van het onderwijs, te respecteren.

De Vlaamse overheid bevordert de maximale samenwerking tussen het officieel onderwijs onderling en ook die met het vrije onderwijs.

19. De vrijheid van het academisch onderwijs en van het wetenschappelijk onderzoek is gewaarborgd.

Hoofdstuk III

De culturele aangelegenheden

20. Onder cultuur wordt verstaan:

- 1° de bescherming en de luister van de taal;
- 2° de aanmoediging van de vorming van navorsers;
- 3° de schone kunsten;
- 4° het cultureel patrimonium, de musea en de andere wetenschappelijk-culturele instellingen met uitzondering van de monumenten en landschappen;
- 5° de bibliotheken, discotheken en soortgelijke diensten;
- 6° de radio-omroep en de televisie, het uitzenden van mededelingen van de regering, uitgezonderd de hulp aan de geschreven pers;
- 7° het jeugdbeleid;
- 8° de permanente opvoeding en de culturele animatie;
- 9° de lichamelijke opvoeding, de sport en het openluchtlevens;
- 10° de vrijetijdsbesteding en het toerisme;
- 11° de voorschoolse vorming in de peuterscholen;
- 12° de post- en parascolaire vorming;
- 13° de artistieke vorming;
- 14° de intellectuele, morele en sociale vorming;
- 15° de sociale promotie;
- 16° de beroepsomscholing en -bijscholing, met uitzondering van de regeling van de tegemoetkoming in de uitgaven inherent aan de selectie, de beroepsopleiding en de nieuwe installatie van het personeel door een werkgever in dienst genomen met het oog op de oprichting van een onderneming, de uitbreiding of de overschakeling van zijn onderneming;
- 17° het wetenschappelijk onderzoek in de bovengenoemde domeinen.

Cultuurbeleid heeft vijf functies:

1° creatie: scheppend bezig zijn; 2° bewaring: wat maatschappelijk relevant wordt geacht, conserveren en beheren; 3° presentatie: tonen, spreiden, bemiddelen en omkaderen van het gecreëerde en bewaarde; 4° ontwikkeling van de individuele competentie: het vermogen en de mogelijkheid van elk individu ontplooien om met kunst en cultuur om te gaan; 5° gemeenschapsvorming (ontmoeting): alle vormen van activiteiten die de kwaliteit en de samenhang van de (lokale) gemeenschap(pen) versterken zoals de ontmoeting, sociale actie, sociale activering en actieve maatschappelijke sensibilisering.

21. Iedereen heeft het recht om cultuur te maken en eraan deel te nemen.

In het cultuurbeleid wordt elke vorm van discriminatie geweerd. Het cultuurbeleid moet kansen bieden aan burgers, ook de sociaal zwakkere personen en groepen in de maatschappij, om zich te kunnen ontplooien.

Het cultuurbeleid van alle niveaus van de Vlaamse overheid is gericht op een zo ruim mogelijke participatie van de bevolking aan het culturele leven in al zijn verscheidenheid.

Handvest van Vlaanderen

Het cultuurbeleid erkent het belang van en ondersteunt het vrije verenigingsleven bij de ontwikkeling van culturele activiteiten, met inbegrip van alle vormen van sociaal-cultureel werk, jeugdwerk en vormingswerk.

De Vlaamse overheid besteedt aandacht aan de internationale dimensie van cultuur.

22. In het ondersteuningsbeleid inzake cultuur staan de vrijheid, de autonomie en de verantwoordelijkheid van de kunstenaar, die onontbeerlijk is voor het verrichten van creatief werk, centraal.

23. De Vlaamse overheid garandeert de werking van een openbare radio- en televisieomroep. Aan de openbare omroep worden informatieve, educatieve, ontspannende, sociaal en maatschappelijk vormende en culturele opdrachten toevertrouwd.

24. Het pluralisme in het hele medialandschap is een duidelijk te stimuleren streefdoel van de Vlaamse overheid.

Hoofdstuk IV

De persoonsgebonden aangelegenheden

Afdeling I De rechten van minderjarigen en ouderen

25. Het recht van elk kind op eerbiediging van zijn morele, lichamelijke, geestelijke en seksuele integriteit moet gegarandeerd zijn. Minderjarigen hebben recht op de bescherming en de zorg die hun de hoogst mogelijke mate van welzijn, volledige ontwikkeling en een menswaardig bestaan kunnen garanderen. Zij hebben eveneens recht op ruimte tot ontplooiing. Er wordt rekening gehouden met hun mening in aangelegenheden die hun aanbelangen, afhankelijk van hun leeftijd.

Participatie van kinderen en jongeren aan de samenleving is een recht. Het is de plicht van de volwassenen om hun alle kansen te bieden om dat recht waar te maken.

Bij alle overheidshandelingen betreffende minderjarigen vormen de belangen van de minderjarige een prioritaire overweging.

26. De Vlaamse overheid erkent, respecteert en stimuleert het recht van ouderen om een waardig en zelfstandig leven te leiden en om aan het maatschappelijke en culturele leven optimaal deel te nemen.

Afdeling II Het gezondheidsbeleid

27. De Vlaamse overheid bevordert de volksgezondheid.

De Vlaamse overheid garandeert een zorgverlening en bevordert de kwaliteit ervan in en buiten de verzorgingsvoorzieningen. Een gelijke toegang tot de zorgverlening maakt integraal deel uit van de kwaliteitszorg. De eerstelijnszorg is de basis van het Vlaamse gezondheidsbeleid.

28. De Vlaamse overheid ontwikkelt activiteiten en diensten op het vlak van de preventieve gezondheidszorg die op alle sociale groepen toepasbaar zijn.

29. Iedereen heeft recht op gezondheidsvoorlichting. Alle leerplichtige leerlingen hebben recht op gezondheidsopvoeding.

30. De Vlaamse overheid bevordert de actieve participatie van de patiënt door meer inspraak, samenspraak en overleg met de verschillende actoren van de gezondheidszorg.

Afdeling II Bijstand aan personen

31. De Vlaamse overheid garandeert de maatschappelijke bijstand die nodig is om iedereen het recht te garanderen een menswaardig leven te leiden, onverminderd de bijstand die wordt gegarandeerd op grond van federale regelingen. De Vlaamse overheid waarborgt tijdens elke levensfase voldoende ontwikkelingskansen en keuzemogelijkheden om op elk domein deel te nemen aan het maatschappelijke leven. De Vlaamse overheid garandeert dat iedereen de mogelijkheid heeft om de zorg op te nemen voor het gezin en de eigen leefomgeving. Ze ziet erop toe dat er een toereikend, efficiënt, effectief en voor iedereen toegankelijk en kwaliteitsvol zorgaanbod beschikbaar is.

32. Het beleid van de Vlaamse overheid is gericht op de bestrijding van de armoede en de sociale uitsluiting, mede in overleg met de armen zelf.

33. Onverminderd het recht op respect voor het gezinsleven, wordt een integrale jeugd- en gezinshulpverlening gegarandeerd.

In alle domeinen van het beleid wordt bijzonder rekening gehouden met de rechten, de behoeften en de belangen van minderjarigen en met die van hun ouders en wordt er op toegezien dat de minderjarigen hun burgerschap kunnen beleven en, waar mogelijk, hun rechten zelfstandig kunnen uitoefenen. De Vlaamse overheid verzekert dat jongeren kunnen opgroeien tot verantwoordelijke medeburgers en voorziet in burgerschapsvorming.

34. Elke nieuwkomer heeft het recht en de plicht een door de Vlaamse overheid aangeboden inburgeringstraject op maat te volgen. Dat traject moet het mogelijk maken om nieuwkomers het Nederlands voldoende te doen beheersen, inzicht te verwerven in onze samenleving en een aantal competenties te ontwikkelen die nodig zijn om zelfstandig in onze samenleving te functioneren en actief hun levensloopbaan uit te tekenen, met als uiteindelijk doel de volwaardige participatie aan de samenleving.

35. De Vlaamse overheid bevordert de sociale integratie van personen met een handicap, in het bijzonder door beroepsopleiding, omscholing en herscholing.

Zij bevordert hun zelfredzaamheid, hun aangepaste huisvesting en streeft hun volledige maatschappelijke integratie na.

36. De Vlaamse overheid bevordert de bijzondere bijstand aan ouderen met een verminderde zelfredzaamheid. Het behoud in de vertrouwde leefomgeving, op basis van vrijwilligheid, staat daarbij centraal.

De Vlaamse overheid waakt over het aanbod, de veiligheid, de kwaliteit en de gebruikersrechten in ouderenvoorzieningen in omstandigheden die het privé- en gezinsleven respecteren.

37. Minderjarigen die in een toestand van lichamelijk of geestelijk gevaar verkeren of die in hun ontwikkeling zijn bedreigd door een problematische opvoedingssituatie, hebben recht op bijzondere jeugdzorg.

Handvest van Vlaanderen

Gerechtelijke maatregelen van jeugdbescherming respecteren het privé- en gezinsleven van alle betrokkenen.

38. Iedereen die van zijn vrijheid is beroofd of die onderworpen is aan vrijheidsbeperkende maatregelen als gevolg van een strafrechtelijke veroordeling, heeft recht op begeleiding en hulpverlening met het oog op zijn sociale reïntegratie.

Hoofdstuk V

De gewestaangelegenheden

39. De Vlaamse overheid bevordert maximaal de leefbaarheid van het gewest, het behoud en de ontwikkeling van de natuur en de bescherming van een gezond leefmilieu. De overheid verwacht van de bevolking, de bedrijfswereld en de industrie respect voor de natuur en het leefmilieu.

Iedereen heeft het recht op tijdige informatie over alle factoren in zijn leefomgeving, die de leefomstandigheden en de gezondheid ernstig kunnen schaden.

Iedereen heeft het recht om in zijn omgeving rust te kunnen vinden in een gebied met voldoende natuur.

40. Inzake ruimtelijke ordening en stedenbouw voeren de bevoegde overheden een beleid dat rechtszekerheid biedt en dat een billijk evenwicht nastreeft tussen de vereisten van het algemeen belang en de rechten van individuele burgers. Het heeft als uitgangspunt de bevordering van een duurzame ruimtelijke ordening, gebaseerd op de principes van ruimtelijke draagkracht en kwaliteit.

41. Iedereen heeft het recht op een aangepaste woning in een goede woonomgeving van een goede kwaliteit tegen betaalbare prijs en met woonzekerheid. De Vlaamse overheid neemt de nodige maatregelen om dat recht in praktijk te brengen.

Sociale woningen worden volgens objectieve criteria toegewezen aan de meest behoeftige gezinnen en alleenstaanden of aan mensen van wie het huis onbewoonbaar is verklaard.

De Vlaamse overheid voert een beleid dat de betaalbaarheid van wonen voor eigenaars of voor huurders garandeert, de betaalbare eigendomsverwerving van één woning stimuleert en de sociale vermenging van elke woonwijk en elk wooncomplex bevordert. Daartoe voorziet de Vlaamse overheid in een voldoende aanbod van koop- en huurwoningen en renoveert zij bestaande woningen. Woningbouw wordt zoveel mogelijk gerealiseerd met respect voor de open ruimte.

42. Bevordering van de landbouw die verenigbaar is met het natuurbehoud, het dierenwelzijn en de verbetering van het leefmilieu is een zorg van de overheid.

Het beleid van de Vlaamse overheid moet bijdragen tot het recht van iedereen om gezonde voeding tot zich te kunnen nemen.

43. Het economische beleid is gericht op het waarborgen van een zo hoog en stabiel mogelijk kwalitatief hoogstaand werkgelegenheidsspeil en op de duurzame ontwikkeling van het gewest. Op die manier wordt welvaart gecreëerd zowel voor de huidige als de toekomstige generatie.

Handvest van Vlaanderen

Een gelijkwaardige deelname van alle delen van de bevolking aan de arbeidsmarkt, inzonderheid van gehandicapten en allochtonen, moet een duidelijke doelstelling zijn.

De Vlaamse overheid streeft een toename van de economische welvaart na waarin de arbeidstijd, de gezinstijd en de vrije tijd evenwichtig kunnen worden verdeeld, rekening houdend met de gezinssituatie en het leefmilieu, en die iedereen de gelegenheid geeft om op een rechtvaardige manier van de welvaart te kunnen genieten.

De vrijheid van ondernemerschap wordt erkend overeenkomstig het Europese Gemeenschapsrecht. Aan de vrijheid van handel en nijverheid kunnen beperkingen worden gesteld die nodig zijn in een democratische samenleving met het oog op de bescherming van het algemeen belang en de rechten van derden.

De Vlaamse overheid bevordert en stimuleert het maatschappelijk verantwoord en duurzaam ondernemerschap zowel voor starters als voor doorgroeiers via een flankerend beleid, op de wijze door het decreet bepaald.

Iedereen heeft recht op werk: arbeid is een belangrijke schakel voor de identiteit en van daaruit voor de sociale cohesie.

De Vlaamse overheid stimuleert een duurzame economische productie en consumptie.

44. De bevordering van de ontwikkeling en de toepassing van nieuwe technologieën met aandacht voor de maatschappelijke gevolgen ervan, is een zorg van de overheid.

Iedereen heeft recht op een gelijke toegang tot de informatie- en communicatietechnologie op de wijze door het decreet bepaald.

De Vlaamse overheid bevordert het gebruik van de informatie- en communicatietechnologie en waarborgt de gelijke toegang.

45. Iedereen heeft zonder discriminatie recht op gratis arbeidsbemiddeling.

De Vlaamse overheid tracht de risicogroepen op de arbeidsmarkt een bemiddelingsaanbod aan te bieden dat een deelname aan de arbeidsmarkt beoogt in verhouding tot hun aandeel in de beroepsbevolking.

46. Iedereen heeft recht op basismobiliteit.

De Vlaamse overheid bevordert de kosteloze beschikbaarheid en de kwaliteit van de diensten van openbaar vervoer.

De Vlaamse overheid richt de openbare wegen zo eenvormig mogelijk in met het oog op de verkeersveiligheid. De bevordering van de verkeersveiligheid in het algemeen is de belangrijkste bekommernis van de Vlaamse overheid. De overheid neemt de nodige maatregelen zodat iedereen die zich in het verkeer begeeft, dat op een verantwoordelijke manier doet uit respect voor de medemens, en de overheid vraagt van iedereen voldoende verantwoordelijkheidszin.

Handvest van Vlaanderen

47. Iedereen heeft recht op een kosteloze hoeveelheid basisenergie.

De Vlaamse overheid voert een duurzaam energiebeleid dat het gebruik van hernieuwbare en nieuwe energiebronnen en een rationeel energiegebruik stimuleert en resulteert in betaalbare energiekosten voor iedereen. Daarnaast garandeert de overheid dat de openbare dienst een aantal basisverplichtingen nakomt.

48. De provinciale en gemeentelijke instellingen worden decretaal geregeld, waarbij volgende beginselen worden gegarandeerd:

1° de rechtstreekse verkiezing van de leden van de provincieraden en de gemeenteraden;

2° de bevoegdheid van de provincieraden en van de gemeenteraden voor alles wat van provinciaal en van gemeentelijk belang is, behoudens goedkeuring van hun handelingen in de gevallen en op de wijze zoals decretaal bepaald;

3° de decentralisatie van bevoegdheden naar de provinciale en gemeentelijke instellingen;

4° de openbaarheid van de vergaderingen van de provincieraden en gemeenteraden binnen de bij het decreet gestelde grenzen;

5° de openbaarheid van de begrotingen en van de rekeningen;

6° het optreden van de toezichthoudende overheid om te beletten dat het decreet wordt geschonden of dat het algemeen belang wordt geschaad.

Er kunnen decretaal agglomeraties en federaties van gemeenten opgericht worden. Het decreet bepaalt daarbij hun organisatie en hun bevoegdheid en garandeert daarbij de toepassing van de beginselen zoals geformuleerd in het vorige lid. De grenzen van de agglomeraties en van de federaties van gemeenten kunnen alleen maar worden veranderd of gecorrigeerd krachtens een decreet.

Decretaal worden de bevoegdheden, de werkingsregels en de wijze van verkiezing van de binnengemeentelijke territoriale organen die aangelegenheden van gemeentelijk belang kunnen regelen, vastgelegd.

Onverminderd het door het decreet noodzakelijk geachte bestuurlijk toezicht, respecteert de Vlaamse regering de zelfstandigheid van de gemeenten en de provincies, volgens het beginsel van subsidiariteit. Het toezicht wordt beperkt tot het toetsen van de wettelijkheid en het formuleren van duidelijke richtlijnen.

De gemeenten beogen om op het lokale niveau bij te dragen tot het welzijn van de burgers. Zij zijn bevoegd voor de aangelegenheden van gemeentelijk belang. Ter realisatie daarvan kunnen zij alle mogelijke initiatieven nemen.

De provincies zijn als intermediair beleidsniveau gericht op bovenlokale taakbehartiging. Een taakbehartiging is bovenlokaal wanneer ze aangelegenheden van lokaal gemeentelijk belang te boven gaat, voorzover ze streekgericht blijft en binnen de grenzen van het grondgebied van de provincie kan worden gerealiseerd.

De provincies kunnen op tijdelijke basis tevens ondersteunende taken ten behoeve van de gemeenten uitvoeren, voorzover dat gebeurt op uitdrukkelijk verzoek van de

Handvest van Vlaanderen

gemeenten en voorzover die ondersteuning ertoe strekt de bestuurskracht van de gemeenten te versterken.

De provincies kunnen initiatieven nemen met het oog op gebiedsgerichte samenwerking.

De gemeenten en provincies garanderen een burgers nabije, democratische, transparante en doelmatige uitoefening van de lokale bevoegdheden. Ze betrekken de inwoners zoveel mogelijk bij het beleid, raadplegen hen rechtstreeks over concrete aangelegenheden, geven hun inspraak en zorgen voor openheid van bestuur. Over de aangelegenheden van gemeentelijk of provinciaal belang kan in de betrokken gemeente of provincie een volksraadpleging worden gehouden. De uitwerking en de organisatie van de volksraadpleging wordt decretaal geregeld.

Een decreet regelt de financiering van de gemeenten en de provincies. De gemeenten en de provincies hebben recht op een aandeel van de inkomsten van de Vlaamse overheid, zodat ze hun taken kunnen financieren.

De financiering van de gemeenten houdt, met inachtneming van het gelijkheidsbeginsel, rekening met de eigen fiscale bevoegdheid, de draagkracht en het niveau aan sociale voorzieningen.

De Vlaamse overheid wijst geen opdrachten toe aan de provincies en de gemeenten, zonder de daartoe noodzakelijke middelen ter beschikking te stellen.

Om de algemene leefomgeving van iedereen te bevorderen, stimuleert de Vlaamse overheid de delegatie van de gemeentelijke beslissingsmacht naar wijken, met betrekking tot beslissingen die het belang van de wijk niet overstijgen.

Hoofdstuk VI

De financiën

49. Belasting ten behoeve van de gemeenschap of het gewest kan alleen maar worden ingevoerd door een decreet.

Vlaamse belastingen worden in beginsel geheven afhankelijk van de draagkracht van de belastingplichtigen.

Belastingen waarbij elke belastingplichtige hetzelfde bedrag betaalt, zijn in principe verboden.

Bij de invoering van Vlaamse belastingen wordt rekening gehouden met de vermoedelijke opbrengst, de kosten van vestiging en inning, en de economische, ecologische en sociale gevolgen.

Behalve voor de provincies, de polders en de wateringen en de gevallen die uitdrukkelijk decretaal bepaald zijn, kan van de burgers alleen maar retributie worden gevorderd als belasting ten behoeve van de gemeenschap, het gewest, de agglomeratie, de federatie van gemeenten of de gemeente.

De Vlaamse overheid besteedt haar inkomsten op een doelmatige, zuinige en efficiënte wijze en streeft een verantwoord beheer van de overheidsschuld na.

Het Vlaams Parlement regelt de bestemming van zijn ontvangsten bij decreet.

Er wordt toegezien op een duurzaam begrotingsbeleid, met respect voor een gelijke intergenerationele verdeling.

Hoofdstuk VII

De buitenlandse aangelegenheden

50. De internationale samenwerking is een bekommernis van de Vlaamse overheid.

De Vlaamse overheid oefent haar bevoegdheden inzake ontwikkelingssamenwerking uit met het oog op een duurzame en vreedzame ontwikkeling in landen van de derde wereld. De Vlaamse overheid stelt daarvoor een betekenisvolle financiering ter beschikking.

De samenwerking is gericht op de zelfredzaamheid van de bevolking van de landen van de derde wereld en de duurzame garantie van een menswaardig bestaan in overeenstemming met de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

De Vlaamse overheid stelt haar internationale samenwerking in het teken van een actief vredesbeleid.

51. De Vlaamse overheid voert een actief buitenlands beleid.

Binnen zijn bevoegdheden streeft Vlaanderen ernaar een volwaardige internationale partner te worden op bilateraal en multilateraal vlak.

52. Het buitenlandse beleid steunt op enkele fundamentele basiswaarden zoals democratie, respect voor de mensenrechten en duurzame en vreedzame ontwikkeling.

53. De Vlaamse overheid onderschrijft de gedachte van een eengemaakt Europa dat steunt op staten, volkeren en regio's.

Bij internationale organisaties laat de Vlaamse overheid zich, waar mogelijk, afvaardigen door een lid van de Vlaamse regering of haar permanente vertegenwoordiging.

Vlaanderen voert zijn beleid in het buitenland via de Belgische diplomatie. In landen of regio's waar het om politieke, economische of culturele redenen opportuun is, wordt een eigen diplomatieke vertegenwoordiging uitgebouwd.

54. Het Vlaamse buitenlandse beleid dient tevens het binnenlandse beleid van Vlaanderen te ondersteunen.

De Vlaamse overheid tracht het positieve imago van onze regio in het buitenland te versterken, zowel economisch als cultureel. Zij dient het gebruik van het Nederlands te beschermen en te promoten.

Handvest van Vlaanderen

55. De Vlaamse overheid levert een actieve en financieel betekenisvolle bijdrage in het kader van de internationale solidariteit. Die samenwerking gebeurt met respect voor het partnerland en is gericht op de zelfredzaamheid van de bevolking.

Hoofdstuk VIII

Algemene bepalingen

56. Het Vlaams Parlement heeft het recht bepalingen van de BWHI te wijzigen, in zoverre die bepalingen aan het Vlaams Parlement op grond van artikelen 118, §2, en 123, §2, van de federale Grondwet zijn toegekend.

57. De Vlaamse overheid heeft de plicht een goed bestuur te garanderen. De Vlaamse overheid past daarvoor haar regelgeving correct toe, verduidelijkt en motiveert op een afdoende manier haar beslissingen en haar optreden, maakt de burger duidelijk wat zijn rechten en plichten zijn en geeft blijk van redelijkheid en evenredigheid. Het recht om elk bestuursdocument te raadplegen en er een afschrift van te krijgen moet gegarandeerd worden.

58. Het recht op openbaarheid van bestuur moet gegarandeerd worden.

59. Iedereen heeft het recht op informatie. De Vlaamse overheid respecteert de vrijheid van alle media. Elke vorm van censuur vanwege de overheid is verboden. De redactionele onafhankelijkheid van de nieuwsredacties wordt gegarandeerd. De overheid garandeert de vrijheid van vereniging.

60. Bij de afdoening van geschillen of de behandeling van klachten heeft iedereen recht op een eerlijke behandeling van zijn zaak, binnen een redelijke termijn, door een onpartijdige instantie, waarvan de beslissingen worden gemotiveerd.

61. Bij het bepalen van administratieve boetes en straffen wordt het beginsel van evenredigheid tussen de overtreding en de sanctie gerespecteerd en wordt er rekening gehouden met de draagkracht van de overtreder.

62. Voor de gevallen waarin een huiszoeking kan plaatshebben, moet een dwingende maatschappelijke noodzaak bestaan.

63. Van de bevoegdheid tot onteigening en van het recht van voorkoop wordt slechts gebruik gemaakt, indien het algemeen nut niet op een andere wijze kan worden gerealiseerd.

64. De toegang tot een openbare functie bij de Vlaamse overheid wordt zonder discriminatie gegarandeerd. Aanwervingen en benoemingen bij de overheid gebeuren op basis van bekwaamheid.

Inzonderheid is elk onderscheid op grond van levensbeschouwelijke of politieke overtuiging verboden.

De loopbaan in de openbare dienst mag slechts worden bepaald door relevante, objectieve en controleerbare gegevens.

Vlaamse ambtenaren hebben recht op politiek verlof. De vrijheid van meningsuiting, van vergadering en vereniging zijn hun gegarandeerd.

Handvest van Vlaanderen

Die vrijheden mogen slechts worden beperkt met het oog op het vrijwaren van substantiële belangen van de openbare dienst in een democratische samenleving.

65. Het recht van de burger om een klacht in te dienen over de handelingen en de werking van de Vlaamse overheid wordt gegarandeerd. Het recht om kosteloos een beroep te doen op één onafhankelijke ombudsdienst wordt daartoe gegarandeerd. Het decreet bepaalt de nadere regels betreffende de onafhankelijkheid van de Vlaamse ombudsman en betreffende de werking van die dienst, in het bijzonder op het gebied van de bevoegdheden inzake onderzoek, bemiddeling en aanbeveling en de werkwijze van de ombudsdienst.

66. Binnen de grenzen van de Grondwet en de BWHI bevordert het decreet de rechtstreekse raadpleging van de bevolking.

Aan de raadpleging van de bevolking wordt een opkomstplicht verbonden. Het geldige resultaat van de raadpleging heeft een bindend karakter voor de Vlaamse overheid. Om de neutraliteit te garanderen, waakt de Vlaamse overheid erover dat de raadpleging en het opstellen van de vraagstelling op een objectieve manier gebeurt.

67. Ter bevordering van de kwaliteit van de democratische samenleving heeft iedereen het recht om maatschappelijke ideeën in te dienen bij het Vlaams Parlement op de wijze door het decreet bepaald.

Deze ideeën zijn in overeenstemming met de universele waarden van de rechten van de mens.

68. Vlaanderen heeft als wapen in goud een leeuw van sabel, geklauwd en getongd van keel. De vlag van Vlaanderen is geel met een zwarte leeuw, rood geklauwd en getongd. Het volkslied van Vlaanderen bestaat in de eerste twee strofen van de “De Vlaamse Leeuw”.

De Vlaamse feestdag is 11 juli.

69. Elke scholier ontvangt voor het einde van de leerplicht, alsook elke nieuwkomer bij het volgen van het inburgeringstraject aangeboden door de Vlaamse overheid, een exemplaar van de tekst van het Handvest van Vlaanderen en van de federale Grondwet. Een gratis exemplaar zal bij het lokale bestuur verkrijgbaar zijn voor ieder die daarom verzoekt.